

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Гуманітарно-правовий факультет

Кафедра прикладної лінгвістики

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи
магістра

на тему: «Особливості перекладу англomовних власних назв українською мовою на матеріалі англomовних текстів авіаційного спрямування»

ХАІ.703.763Л.035.719Л35.240 ПЗ

Виконав: студент II курсу, групи 763ЛМ

Спеціальність: 035 «Філологія»

Освітня програма: «Прикладна лінгвістика»

Стародубцева Олександра Сергіївна

Керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри
прикладної лінгвістики

Гелетка М. Л.

Рецензент: доктор філол. наук, професор,
професор кафедри перекладознавства
імені Миколи Лукаша ХНУ ім. В.Н. Каразіна
Фролова І.Є.

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Факультет _____ Гуманітарно-правовий
 (повне найменування)
 Кафедра _____ Прикладна лінгвістика
 (повне найменування)
 Рівень вищої освіти _____ другий (магістерський)
 Спеціальність _____ 035 Філологія
 (код та найменування)
 Освітня програма _____ Прикладна лінгвістика
 (код та найменування)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ В.В. Рижкова
 (підпис) (ініціали та прізвище)

« 06 » _____ грудня _____ 2024 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

_____
 Стародубцевій Олександрі Сергіївні

(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Тема дипломної роботи Особливості перекладу англomовних власних назв українською мовою на матеріалі англomовних текстів авіаційного спрямування
 керівник дипломної роботи Гелетка Маргарита Леонідівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом Університету від «21» жовтня 2024р. № 1942-УЧ.

2. Термін подання студентом кваліфікаційної роботи – «29» листопада 2024р.

3. Вихідні дані до роботи Теоретична частина: праці науковців, що торкаються дослідження аббревіації як мовного явища, понять аббревіатури та скорочення, їхніх класифікацій, функцій та особливостей вживання в сучасній українських та англійській та українській мовах. Практична частина: відбір масиву англomовних аббревіатур та скорочень в галузі ІТ, надання їхнього розшифрування та перекладу з аналізом частотності використання певного способу перекладу, групування за тематичними категоріями, укладання навчального тесту.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік завдань, які потрібно розв'язати)

1. Визначити поняття «тексти авіаційного спрямування», «авіаційний дискурс»;
2. Класифікувати власні назви та визначити їхні функції у наукових, науково-популярних і науково-технічних текстах авіаційної тематики; 3. Створити класифікацію власних назв в англійській мові; 4. Дослідити і проаналізувати способи перекладу власних назв;
5. Виокремити новітні тенденції перекладу власних назв в умовах цифровізації авіадискурсу..

5. Перелік графічного матеріалу Рисунків – 12, таблиць – 5, презентація в Power Point – 11 слайдів

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділи 1-3	Гелетка М. Л. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики	27.02.2024	28.11.24
Спецчастина	Гелетка М. Л. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики	27.02.2024	28.11.24

Нормоконтроль _____ В.В. Рижкова _____ « 29 » листопада 2024 р.

(підпис) (ініціали та прізвище)

7. Дата видачі завдання «06» лютого 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів роботи	Підпис керівника
1	Теоретична частина: проаналізувати теоретичне підґрунтя вивчення власних назв в українській та англійській мовах; визначити поняття «тексти авіаційного спрямування», «авіаційний дискурс»; класифікувати власні назви та визначити їхні функції у наукових, науково-популярних і науково-технічних текстах авіаційної тематики.	14 червня 2024	
2	Завершити роботу над теоретичною частиною дослідження. Практична частина: створити класифікацію власних назв в англійській мові; дослідити і проаналізувати способи перекладу власних назв; Виокремити новітні тенденції перекладу власних назв в умовах цифровізації авіадискурсу.	06 вересня 2024	
3	Завершити роботу над практичною частиною. Спецчастина: укласти 50 тестових запитань на сайті Mentor на основі відібраного масиву лексичних одиниць.	8 листопада 2024	
4	Підготувати дипломну роботу в повному обсязі для подачі на попередній захист.	15 листопада 2024	

Здобувач вищої освіти _____ О.С. Стародубцева _____

(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ М.Л. Гелетка _____

(підпис) (ініціали та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. Власні назви як предмет ономастики.....	9
1.1. Ономастика як розділ мовознавства	9
1.2. Класифікація власних назв.....	12
1.3. Власні назви в англійській та українській мовах, функції номенів.....	16
ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 1	30
РОЗДІЛ 2. Перекладацькі трансформації у науково-технічному перекладі...	32
2.1. Жанрово-стилістичні особливості текстів авіаційного спрямування.....	32
2.1.1. Жанри текстів авіаційного спрямування	37
2.2. Поняття перекладацької трансформації	44
2.3. Види перекладацьких трансформацій.....	46
ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 2.....	58
РОЗДІЛ 3. Особливості відтворення власних назв у текстах авіаційного спрямування з англійської на українську	59
3.1. Переклад назв. Загальні положення	59
3.2. Особливості перекладу окремих груп назв	61
3.2.1. Назви навчальних закладів, факультетів, кафедр, лабораторій	61
3.2.2. Назви журналів	62
3.2.3. Назви наукових та технічних установ.....	66
3.2.4. Назви підприємств	67
3.2.5. Назви громадських наукових і технічних організацій	69
3.3. Загальний елемент у складі назви	70
3.4. Фірмові назви.....	71
3.5. Антропоніми	74
3.6. Назви книг і заголовки статей.....	77
ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 3.....	81
РОЗДІЛ 4. Створення тестів на платформі Moodle для освітньої системи Mentor НАУ «ХАІ» для курсів науково-технічного перекладу	83
4.1. Основні вимоги до складання тестових завдань.....	83
4.2. Переваги та недоліки автоматизованого тестування.....	87
4.3. Методична розробка тестів контролю якості для студентів.....	89
4.4. Вибір методики оцінювання відповідей студента на тестові завдання....	94

4.5. Основи роботи платформи Mentor на базі Moodle	96
ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 4.....	103
ВИСНОВКИ.....	105
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	108
ДОДАТКИ.....	113
Додаток 1 Переклад англомовних власних назв українською мовою.....	113

ВСТУП

Авіація є однією з наймолодших галузей техніки, і її назва походить від латинського слова «avia», що означає «птах». З давніх часів люди, спостерігаючи за польотами птахів, прагнули підкорити небо, створюючи штучні крила і здійснюючи численні спроби літати.

Сучасна авіаційна лексика розвивається відповідно до загальних мовних законів: її формування — це процес, що поєднує кількісне зростання, якісні зміни та поступовий розвиток. Вона включає найменування авіаційних понять, які існували раніше, запозичує елементи з інших мов для заповнення прогалин і збагачується новими термінами, пов'язаними з появою нових концепцій.

Актуальність нашої роботи полягає в необхідності досліджень проблем перекладу власних назв у текстах авіаційної тематики з англійської на українську мову.

Наукова новизна полягає в комплексному аналізі особливостей перекладу власних назв авіаційної тематики з англійської мови на українську.

Об'єктом дослідження є англійські власні назви, які функціонують науково-технічних текстах авіаційного спрямування.

Предметом дослідження є особливості перекладу власних назв з англійської мови на українську.

Метою роботи є пошук і систематизація особливостей та способів перекладу власних назв авіаційного напрямку з англійської на українську.

Мета роботи передбачає вирішення таких **практичних завдань**:

1. Визначити поняття «тексти авіаційного спрямування», «авіаційний дискурс».
2. Класифікувати власні назви та визначити їхні функції у наукових, науково-популярних і науково-технічних текстах авіаційної тематики.
3. Створити класифікацію власних назв в англійській мові.
4. Дослідити і проаналізувати способи перекладу власних назв.
5. Виокремити новітні тенденції перекладу власних назв в умовах цифровізації авіадискурсу.

У поданій роботі були використані такі **методи**:

1. Метод компонентного аналізу – щоб проаналізувати лексичне значення власних назв.
2. Метод контрастивного аналізу – для зіставлення власних назв мови оригіналу та їх переклад на українську мову, а також виявлення особливостей перекладу).
3. Кількісний метод – для оцінення способів перекладу власних назв з англійської мови на українську.

Матеріалом дослідження слугували книги, наукові журнали, інтернет статті авіаційної тематики.

Теоретична значущість роботи полягає в подальшому розвитку вивчення власних назв в українській та англійській мовах, а також вивченню способів перекладу власних назв різного походження.

Практична значущість – можливість використання роботи у спецкурсах з англійської мови, напрямлених на переклад; створений у ході роботи тест, можна використати для оцінювання знань майбутніх спеціалістів з перекладу власних назв.

Публікації.

1. Starodubtseva, O. Common nouns, proper nouns, and proper names / O. Starodubtseva, M. Heletka // Scientific research: modern challenges and future prospects. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2024. Pp. 268-271. URL: <https://sci-conf.com.ua/ii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientificresearch-modern-challenges-and-future-prospects-23-25-09-2024-myunhennimechchina-arhiv/>.
2. Starodubtseva, O. Anthroponymy and anthroponyms / O. Starodubtseva // Science and technology: challenges, prospects and innovations. Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2024. Pp. 519-522. URL: <https://sci-conf.com.ua/iii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-science-andtechnology-challenges-prospects-and-innovations-1-3-11-2024-osaka-yaponiya-arhiv/>.

3. Стародубцева, О. Антропонімія та антропоніми / О. Стародубцева // European congress of scientific achievements. Proceedings of the 11th International scientific and practical conference. Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain. 2024. Pp. 453-456. URL: <https://sci-conf.com.ua/xi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-europeancongress-of-scientific-achievements-4-6-11-2024-barselona-ispaniya-arhiv/>.

РОЗДІЛ 1. Власні назви як предмет ономастики

1.1. Ономастика як розділ мовознавства

Ономастика — це наука і розділ мовознавства, що досліджує власні імена (оніми) об'єктів. Її предметом є вивчення історії, закономірностей виникнення, розвитку, функціонування, змін, поширення та структури онімів у мові й мовленні, зокрема в літературних та діалектних формах [20].

Ономасіологія, також відома як теорія номінації, є підрозділом лінгвістики, який досліджує процеси найменування. Її об'єктом виступають номінативні структури мовних знаків, а предметом — їх зв'язок із значенням та структурою знань про позначене. Вона протиставляється семасіології за напрямком дослідження: якщо семасіологія аналізує шлях від позначення до значення, то ономасіологія досліджує процес найменування від об'єкта або явища до його позначення мовними засобами. Дослідження в ономасіології можуть проводитися як у синхронному, так і діяхронному (історичному) аспектах.

Ономастика знаходить застосування в інтелектуальному аналізі даних, наприклад, для розпізнавання іменованих об'єктів чи визначення походження імен. Цей підхід широко використовується в історичних дослідженнях, зокрема для ідентифікації етнічних меншин у складі більш великих груп населення, а також у просопографії.

Онім — це слово, словосполучення або речення, яке використовується для виділення ідентифікованого ним об'єкта серед інших, забезпечуючи його індивідуалізацію та ідентифікацію як власного імені.

Входить до складу складних слів: антропонім, топонім, зоонім, фітонім, анемонім, хромонім, астронім, космонім, теонім, ідеонім, хрематонім, які складають різні розряди онімів.

Ономастикон — це сукупність власних назв у мовній системі або формі існування мови, на певній території, у творчості письменника, в дискурсі тощо [6, с. 26]. Онімні системи відрізняються від інших систем своєю специфічною

структурою, особливостями творення та закономірностями функціонування. Національні ономастикони склалися історично, вони є джерелом дослідження міграційних, етномовних та державнополітичних процесів.

Одна з особливостей ономастики полягає в тому, що власні імена є цінним історичним і культурним матеріалом. Вони відбивають історичні, етнічні, релігійні та соціальні аспекти суспільства. Власні імена можуть бути пов'язані з легендами, переказами, міфами, традиціями та звичаями. Вони дозволяють вивчати менталітет та культуру народу, відображаючи його цінності, вірування та історію.

Іншою важливою складовою ономастики є вивчення географічних імен, які відображають зв'язок між людиною та її навколишнім середовищем. Географічні назви можуть мати різноманітне походження, пов'язане з географічними особливостями, природними об'єктами чи історичними подіями (див. Рис. 1). Вони є частиною народного досвіду і показують, як людина сприймає світ і розуміє свою причетність до нього (див. Рис. 2):

Рис. 1 Приклад оформлення географічної назви

Where Other NASA Facilities Are Located

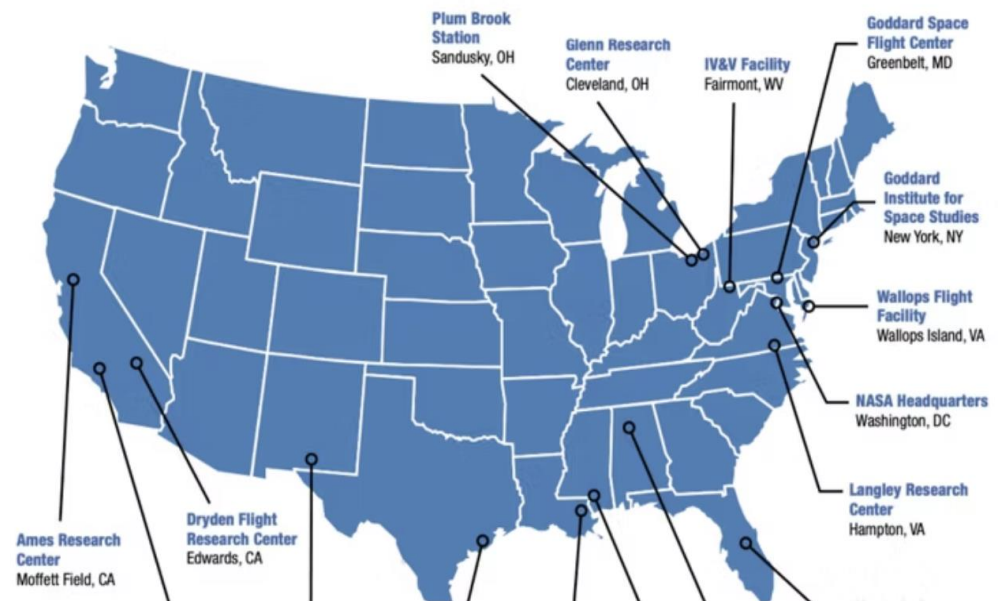

Рис. 2 Приклад оформлення географічної назви

На початкових етапах формування ономастики як науки та розділу мовознавства дослідники здебільшого зосереджувалися на вивченні власних назв у межах однієї мови. Однак розвиток сучасної ономастичної науки, накопичення значного матеріалу, а також створення теоретичних і лексикографічних праць у різних країнах сприяли переходу від описового та порівняльно-історичного підходу до зіставного (типологічного) і загальномовознавчого аналізу. Метою такого аналізу є виявлення універсальних, спільних і відмінних рис на різних структурних рівнях.

У зарубіжній ономастиці цей напрям активно розвивається вже кілька десятиліть, тоді як в українській ономастиці систематичних досліджень у цьому напрямі майже не проводилося, хоча тематичні розвідки з'являлися регулярно.

Серед учених існує думка, що власні назви та імена з'явилися через необхідність виокремлювати особу, предмет, поняття з ряду слів, котрі вживались регулярно. Із плином часу ці назви почали використовувати у фольклорі, літературі, а також і у народній творчості.

Слід зазначити, що розвиток саме слов'янської ономастики розпочинається завдяки діяльності австрійського мовознавця Ф. Міклошича у його праці «Порівняльна граматики слов'янських мов». Ця граматики зацікавила багатьох лінгвістів та підштовхнула їх до подальшого дослідження слов'янських мов.

Активні дослідження з ономастики розпочались в Чехії та Польщі у ХІХ ст.. Великий внесок у ті часи зробили Г. Іречек у своїй праці «Слов'янське право в Чехії та Моравії», К. Кадлець у своїй праці «Первісне слов'янське право Х ст.», Т. Войцеховський у своїй роботі «Словник слов'янських старожитностей».

Серед українських дослідників, які працювали в сфері ономастики слід зазначити відомого слов'янознавця, Я. Головацького. Він займався вивченням українських власних назв у своїх працях «Велика Хорватія або Галицько-Карпатська Русь» та «Поділ часу у Русинів».

Англійський мовознавець Л. Ешлі стверджує: «Для вивчення імен ми повинні підключити мовознавство та літературу, психологію та соціологію, географію та історію».

Отже, ономастика – це наука, розділ мовознавства про сукупність власних імен об'єктів. Вона вивчає історії та закономірності виникнення власних імен, їх розвиток та функціонування, зміни, поширення і структури у мові та мовленні, зокрема в літературній і діалектній сферах. Оними – це слова, словосполучення або речення, що слугує для виділення іменованого ним об'єкта серед інших об'єктів, тобто власне ім'я. А ономастикон – це сукупність цих онімів (власних назв).

1.2. Класифікація власних назв

Ономастика традиційно поділяється на розділи згідно категорій об'єктів, які мають власні назви [21]:

1. **Антропоніми** – імена людей.

Валерій

Ганна

Harry

Megan

2. **Топоніми** – географічні назви.

Апалаччі

Австралія

The Grand Canyon

California

3. **Теоніми** – назви божеств.

Сварог – покровитель ковальства і шлюбу, головний бог творчої сили природи, батько українського пантеону.

Аматерасу – одна з найперших (але не перша) богинь в японській культурі, її відносять до головних богинь японського пантеону сінто.

Аїд – давньогрецький бог підземного світу, володар царства тіней померлих, син Кроноса й Реї, один з братів богів-олімпійців.

Awilix – це богиня місяця та ночі у міфології народів мая.

Cizin – бог смерті та землетрусів у міфології народів мая.

4. **Зооніми** – клички тварин.

Тузик

Сніжок

Рекс

Jack

Saffron

5. **Астроніми** – назви небесних тіл.

Сатурн

Плутон

Ерида

Earth

Venus

6. **Космоніми** – назви зон космічного простору і сузір'їв.

Велика Ведмедиця

Чумацький Шлях

Kepler-385

Andromeda

7. **Хрононіми** (“квазівласні імена”) – назви відрізків часу, пов’язані з історичними подіями.

Середньовіччя

Революція Гідності

Ренесанс (Відродження)

Baroque

Victorian era

8. **Ідеоніми** – назви об’єктів духовної культури.

«Крик» Е. Мунка

«Жінка з парасолькою» К. Моне

«Хто розбудить в душах наших душу?» А. Йозеф

The Lady of Shalott by John William Waterhouse

9. **Хрематоніми** – назви об’єктів матеріальної культури.

золоті самородки «Заячі вуха»

корабель «Помста королеви Анни»

cruise ship Costa Smeralda

airship Zeppelin NT

10. **Ергоніми** – назви об’єднань людей: товариства, організації тощо.

ООН

Асоціація “IT Ukraine”

11. **Гідроніми** – назви водоймища (річки, озера, моря, болота).

Амазонка

Вікторія

Мічиган

Tennessee

Thames

12. **Етноніми** – назви народів, етнічних груп.

Слов'яни – найбільша в Європі етномовна група людей, які розмовляють різними слов'янськими мовами більшої балто-слов'янської мовної гілки індоєвропейських мов.

Кельти – група племен індоєвропейського походження, котрі в 2-й половині 1-го тисячоліття до н. е..

Саами – фіно-угорський народ у Північній Європі.

Маа – одна з цивілізацій Месоамерики, яка відома своєю розвиненою писемністю, приголомшливими досягненнями в мистецтві, астрономії та архітектурі.

Uyghur – народ тюркського походження, корінний народ Східного Туркестану, тепер Сіньцзян-Уйгурського автономного району Китайської Народної Республіки.

Inuit – етнічна група корінних народів Північної Америки, яка проживає на близько 1/3 північних територій Канади від півострова Лабрадор до гирла річки Макензі.

Варто розрізняти поняття загальних іменників та власних назв. Загальні іменники позначають групу подібних предметів. У мовленні вони можуть стосуватися як окремого предмета з цієї групи, так і всієї категорії предметів одночасно (наприклад, човен, хлопчик, установа, журнал).

Однак інколи виникає потреба виокремити певний предмет із сукупності подібних незалежно від контексту спілкування, не вдаючись до уточнювальних характеристик. У таких випадках предмету надають унікальну назву (ім'я), яка не може бути використана для інших схожих предметів. Така назва називається власною.

Власна назва (онім) – слово, словосполучення або речення, яке служить для виділення названого ним об'єкта з ряду подібних, індивідуалізуючи та ідентифікуючи даний об'єкт [18, с. 88].

Власні назви можна повністю зрозуміти лише у зв'язку з тими об'єктами, які вони називають. Власні назви – слова, які використовують в конкретній сфері і в конкретній функції. Основні відмінні ознаки власної назви полягають в тому, що:

1. Вона надається індивідуальному об'єкту, а не класу об'єктів, які мають риси, характерні для всіх індивідів, які входять в цей клас.
2. Названий за допомогою власної назви об'єкт завжди чітко визначений, відмежований та окреслений.
3. Назва не пов'язана безпосередньо з поняттям і не має на рівні мови чіткої та однозначної конотації.

Отже, оніми поділяються на категорії за сутністю об'єкта, який називає онім. Всього цих категорій 12: антропоніми, топоніми, теоніми, зооніми, астроніми, космоніми, хрононіми, ідеоніми, хрематоніми, ергоніми, гідроніми, етноніми. Також, поняття загальних іменників слід відрізнити від поняття власної назви, загальні іменники позначають певну сукупність предметів, що подібні один до одного, а власна назва виділяє якийсь предмет з цієї сукупності незалежно від ситуації спілкування і не називаючи уточнюючих ознак.

1.3. Власні назви в англійській та українській мовах, функції номенів

В англійській мові **власні назви** (Proper Names) — це іменники, що позначають унікальні об'єкти, конкретних осіб або поняття. Згідно з граматичними правилами, вони завжди пишуться з великої літери й можуть використовуватися як із означеним артиклем *the*, так і без нього [43, с. 269].

До власних назв належать:

1. Імена людей.
2. Географічні назви.
3. Назви національностей і мов.
4. Назви вулиць, площ, організацій, установ.
5. Назви журналів.
6. Небесних тіл.
7. Днів тижня, місяців, свят тощо.

Приведемо приклади власних назв в англійській мові:

1. Власні імена, псевдоніми, прізвиська, клички тварин.

Peter Johnson – Пітер Джонсон (ім'я)

Dwayne The Rock – Дуейн Скея (ім'я та псевдонім)

Iron Army – Залізний Армі (псевдонім)

Butch – Буч (кличка собаки)

Scarlett the cat – кішка Скарлетт (кличка кішки)

Boo the rat – пацюк Бу (кличка пацюка)

2. Географічні назви (гори, пустелі, ріки, океани, країни, міста тощо).

Mount Fuji – гора Фуджі

Asia – Азія

England – Англія

New York – Нью-Йорк

the Great Lakes – Великі озера

the Pacific Ocean – Тихий океан

the Black Sea – Чорне море

the Amazon River – р. Амазонка

3. Національності та мови.

English – англійська мова

Spanish – іспанець

the French – французи

4. Назви вулиць, площ, парків, мостів, будинків, готелів, музеїв, кораблів.

The Louvre Museum – музей Лувр

The Grand Budapest Hotel – готель Гранд Будапешт

The Cruiser Aurora – крейсер Аврора

Fifth Avenue – П'ята авеню (вулиця)

Times Square – Таймс-сквер (площа)

Central Park – Центральний парк

London Bridge – Лондонський міст

5. Назви організацій, установ, фірм, компаній, газет, журналів.

World Wildlife Fund – Всесвітній фонд дикої природи

United Nations – Організація Об'єднаних Націй

McDonald's – Макдональдс

The New York Times Magazine – журнал “Нью-Йорк Таймс”

The Washington Post – газета “Вашингтон пост”

6. Назви небесних тіл.

the Sun – Сонце (зірка)

the Earth – Земля (планета)

Mars – Марс

Alpha Centauri – Альфа Центавра

7. Назви днів тижня, місяців.

Monday – понеділок

Sunday – неділя

August – серпень

January – січень

8. Назви свят, важливих подій.

Christmas – Різдво

New Year – Новий Рік

Birthday – День народження

Mother's Day – День матері

Independence Day – День Незалежності

Номен — це власне ім'я або назва предмета. **Номенклатура** — це система категорійного позначення або специфічна назва класу предметів, що належать до однієї серії чи ряду. Вона ґрунтується на певних зовнішніх характеристиках або статичних оцінках, наданих цим об'єктам (наприклад, «Ан-24», «ЗАЗ-968», «Електрон Ц 380 Д» тощо). Номенклатура є проміжною ланкою між термінами та власними назвами, але, як і власні назви, не виконує означувальної функції [19, с. 57].

Номени відрізняються від термінів високим рівнем ідіоматичності, оскільки значення елементів номенклатури майже не розкривається їхньою внутрішньою формою. Таким чином, хоча номени є невід'ємною частиною системи науково-технічної мови, вони не є термінами у повному розумінні, але можуть входити до складу термінології.

Номен є відносно довільною «етикеткою», яка умовно прикріплюється до предмета у відповідній галузі знань. Він не розкриває і навіть частково не відображає лексичне значення у своїй формі.

Л.В. Туровська у своїх дослідженнях визначає основні характеристики номенів [27, с. 226]:

1. Номени співвіднесені з поняттям через терміни та функціонують у спеціалізованій комунікації завдяки існуванню відповідних термінів.
2. Номени пов'язані не з будь-яким поняттям, а лише з такими, які є показниками класу (не базуються на родовидових поняттях).
3. Номени займають проміжну позицію між власними назвами та термінами.
4. Номени належать до системи, яка є однією з найпростіших, і становлять перелік однорідних понять, що перебувають на одному рівні абстракції та відображають класи однорідних предметів.

Роздивимось номени в сфері авіації. В авіаційній терміносистемі поширені такі групи номенів [28, с. 59]:

1. Номени-епоніми (утворені від прізвищ та імен осіб, що винайшли, проектували чи розробляли моделі літальних апаратів).

апарат де Груфа (1874), крильчата машина Штенцеля, коловоротна установка О. Лілієнталя (1867), аероскаф Костовича, динамоптер доктора Бертенсона, орнітоптер Емурова, планеруючий парашут І. П. Гроховського, парашутний планер Р. Платуа;

2. Номени, в основу яких покладено назви фауни і флори та інших об'єктів, предметів (міст, планет, явищ природи тощо).

триплан «Блискавка», літак «Сапсан», одномісний літак «Джміль», космічний апарат «Буран», ракетносії «Енергія», біплан «Європа - 1», важкий чотиримоторний літак «Ілля Муромець», надзвукові безпілотні літаки-розвідники «Яструб», «Стриж», «Ворон», планер «Янтар-Стандарт», дельтальоти «Пегас», «Вітер»;

3. Номенклатурні знаки аббревіатурно-цифрового плану.

літак-амфібія Л-6м; аеробус АЗХХ (див. Рис. 3), літак-перехоплювач Су-9, літаки часів Великої Вітчизняної війни: Су-5, Як-4, Ар-2, ТБ-7, Єр-2, Ту-2, літаки-винищувачі ЛаГГ-3, МіГ-3; надважка амфібія Бе-2500;

Рис.3 AIRBUS A330-941

4. Номени змішаного типу (поєднують у собі назву особи й різні знаки, символи, цифри тощо).

літак «Авіатика – МАІ – 890», двохмісний літак «Дубна-2», чотиримісний Т-411 «Лелека», турбогвинтовий сільгосплітак Т-517 «Фермер», двохмоторний адміністративний Т-440 «Меркурій», літак Т-101 «Грак», дальній безпілотний розвідник «Яструб» Ту-123, літак Р-39 «Аерокобра», літак-амфібія А-40 «Альбатрос», екраноліт С-90 «Літаючий всюдихід», надманевровий літак С-34 «Беркут», триплан А-12 «Титановий гусак», АН-225 «Мрія» (див. Рис. 4), АН-124 «Руслан», бойові літаки L-39 «Альбатрос» та L-29 «Дельфін», двомісний біплан «Європа-1».

Рис.4 АН-225 «Мрія»

Антропоніми, які слугують підґрунтям епонімної номінації, репрезентують величезну частину лексики будь-якої мови і в своїй основі виокремлюються самобутністю: навіть просте згадування того чи іншого прізвища дозволяє реципієнтові співвіднести його з народом, країною, вихідцем з якої є носій прізвища. Натомість, якщо прізвище належить людині з усесвітньою популярністю, то реципієнт майже завжди може відтворити логічний зв'язок зі сферою діяльності цієї персони. Такі відомості за певних умов проектуються і на те, що є винайденим або створеним цією людиною. Так, наприклад, історія авіаційного Києва пам'ятає видатного льотчика і талановитого конструктора – Петра Миколайовича Нестерова – автора однойменної “мертвої петлі”; прізвище автора ідеї перших у світі гідролітака та винищувача з шасі, що забирається в повітрі, – Дмитра Павловича Григоровича. Найбільший же внесок у розвиток авіації в Україні зробив геніальний конструктор Олег Костянтинович Антонов [40].

Отже, стаючи компонентом епонімної назви, імена епонімів вкладають до похідного терміна інформацію про носія імені, сферу його діяльності, особистий внесок ученого та країни у світовий науково-технічний прогрес.

Залежно від відношення імені-джерела до позначуваного ним предмета **епонімні найменування** поділяються на чотири групи [9, с. 3]:

1. Утворення визначається перерозподілом семантики за схемою “винахідник-винахід” (є найчисленнішою групою в авіаційній термінології). За таких умов інформація, що входить до змісту антропоніма в похідному від нього терміні, не входить до сигніфікативної частини лексичного значення, а стає енциклопедичним/культурологічним компонентом, який зазначає умови створення, відкриття явища, процесу.

Имельман (див. Рис. 5):

Наукове поняття – *фігура вищого пілотажу*, яка включає першу половину петлі, у верхній точці якої літак повертається навколо повздовжньої осі на 180° : переводиться в горизонтальний політ; *напівпетля Нестерова*.

Культурологічний компонент семантики терміна – *фігура вищого пілотажу* вперше виконана німецьким льотчиком *Immelman*.

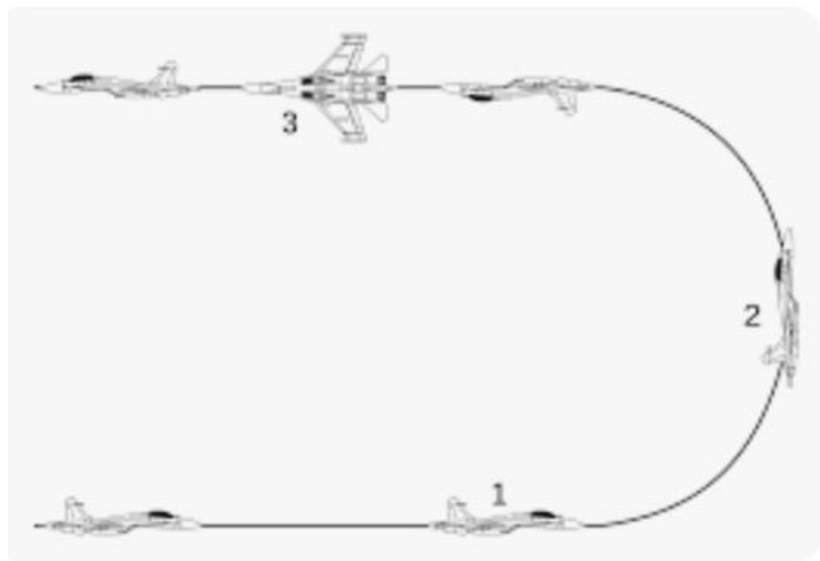

Рис.5 «Имельман»; напівпетля Нестерова

Отже, терміни з культурологічним компонентом семантики, вираженим епонімним терміноелементом, у фахівця викликають миттєву асоціацію з особою винахідника, сферою його діяльності, періодом розвитку науки.

2. Найменування, утворені від імен людей, що безпосередньо не зробили відкриття, винахід, проте мають відношення до ситуації відкриття та деякою мірою сприяли йому. Наприклад: *профіль Жуковського* – *профіль із затупленою передньою та гострою задньою кромками, контур і аеродинамічні характеристики якого обчислюються за аналітичними*

формулами. Названий на честь М.Є. Жуковського, який уперше запропонував використовувати його як профіль крила літака (див. Рис. 6).

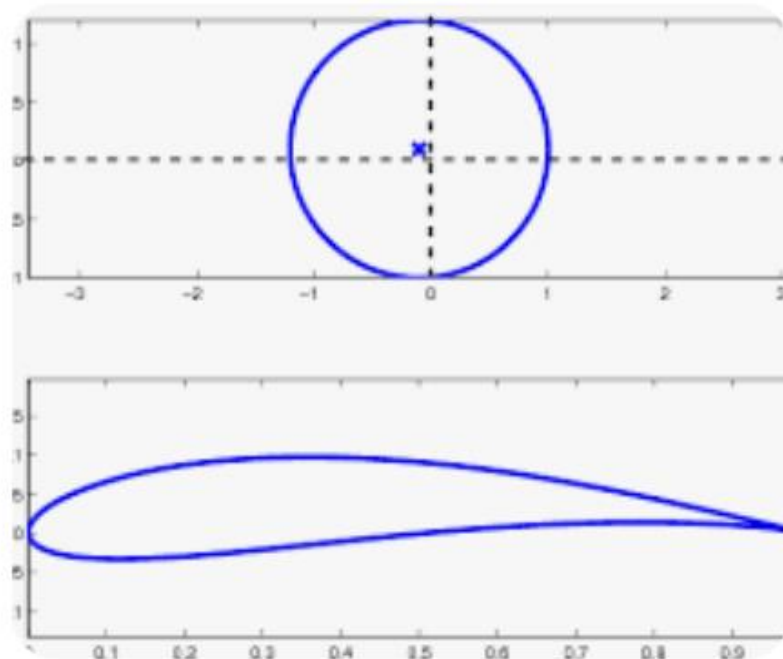

Рис.6 Профіль Жуковського

3. Терміни та номени, які отримали в ролі твірного елемента ім'я епоніма, що не має стосунку до відкриття, розробки позначуваного ним явища, процесу, поняття чи то предмета. Цю групу складають найменування, епонімом яких стала відома людина, діяльність якої не обов'язково була пов'язана з тією сферою, предмети якої називають одиниці, утворені від її імені.

«Максим Горький» – літак-гігант АНТ-20, найбільший у світі для свого часу (див. Рис. 7).

Рис.7 АНТ-20, «Максим Горький»

4. Назви моделей авіаційної техніки, утвореними шляхом метафоризації імен винахідників. Найбільш типовий номен цієї групи – поєднання аббревіатури (марка, модель) та числівника.

Б-20 — авіаційна гармата, створена в 1944 р. під керівництвом М.Е. Березіна; калібр 20 мм, скорострільність 800 пострілів за хвилину, маса снаряда 96 г, початкова швидкість 800 м/с, маса гармати 25 кг (див. Рис. 8);

Рис.8 Авіаційна гармата Б-20

Мі-26 – універсальний потужний вертоліт, який прийшов на допомогу геологам, будівельникам, нафтовикам, створений під керівництвом відомого авіаконструктора вертолітної техніки М.Л. Міля (див. Рис. 9).

Рис.9 Вертоліт Мі-26

Кодові імена (англ. *NATO reporting names*) застосовуються в НАТО для позначення військової та транспортної техніки, створеної в СРСР та КНР. Їх

використовують, щоб уніфікувати назви, які можуть бути незрозумілими для країн НАТО, або замінити оригінальні назви, які тривалий час залишалися невідомими для західних військових [45].

Назви літаків узгоджені з Координаційним комітетом авіастандартизації (*Air Standardization Coordinating Committee, ASCC*), до складу якого входять Австралія, Велика Британія, Канада, Нова Зеландія та США.

Початкова літера імені вказує на призначення техніки:

1. Винищувачі — з літери F.
2. Бомбардувальники — з B.
3. Гелікоптери — з H.
4. Ракети «земля-земля» — з S.
5. Ракети «повітря-земля» — з G.

Для крилатої авіації гвинтові машини отримують однослівні назви, а реактивні — двослівні. Наприклад, балістична ракета SS-1 відома як *Scud* (*Скад*) — одне з найвідоміших кодових імен.

Міністерство оборони США в деяких випадках доповнює кодові імена НАТО. Наприклад, ракети «повітря-земля», розміщені на кораблях чи субмаринах, отримують у США позначення з іншим суфіксом (наприклад, SA-N- замість SA-). Це дозволяє розрізняти наземні та морські системи. Якщо подібності відсутні, створюються нові імена. Усі позначення залишаються узгодженими для зручності.

З моменту впровадження системи кодових назв довелося вигадати чимало незвичних імен. Наприклад, для непрофесіонала “Backfire” («зворотний вогонь») асоціюється з терміном *backfiring*, що означає вогонь у відповідь. Проте в авіації “Backfire” — це небезпечний вибух палива в дюзах працюючого реактивного двигуна, що може становити смертельну загрозу для наземного персоналу.

Бомбардувальники отримують назви, які починаються з літери B (від англ. *bomber* — бомбардувальник). Наприклад, “Badger” («Борсук»), “Bear” («Ведмідь»), “Blackjack” («Блек Джек»). Кодова назва для Су-25 — “Frogfoot” («Жаб'яча лапка»).

Транспортні літаки отримують назви, що починаються з літери *C* (від англ. *cargo* — вантаж). Це призвело до появи назв, таких як “Careless” («Недбалий») або “Candid” («Щирий»), оскільки імена присвоювалися за алфавітом.

Кодові літери

1. **A** — ракета «повітря-повітря» (англ. *Air to Air*).
2. **B** — літак-бомбардувальник (англ. *Bomber*).
3. **C** — транспортний літак (англ. *Cargo*).
4. **F** — винищувач (англ. *Fighter*).
5. **G** — ракета «земля-повітря» (вкл. антибалістичні ракети) (англ. *Ground to Air*).
6. **H** — гелікоптер (англ. *Helicopter*).
7. **K** — ракета «повітря-земля».
8. **M** — багатофункціональні літаки, або такі, що не входять в інші категорії (англ. *Miscellaneous*).
9. **S** — ракета «земля-земля» (англ. *Surface to Surface*).

Модифікації позначаються наступним чином:

1. **Основне ім'я з додаванням латинської літери за алфавітом**, наприклад: “Bear-A”. Літери “I” та “O” не використовуються.
2. **При незначних змінах конструкції додається позначка “Mod.”** з римським цифровим індексом, наприклад: “Bear-F Mod. IV”.
3. **Позначка “Modified”** використовується в окремих випадках. На даний момент зафіксовано лише два приклади: “Badger-C Modified” та “Badger-G Modified”.
4. **Додається літерно-цифровий суфікс**, наприклад: “Fulcrum-A2” або “Foxbat-B5”.
5. **Використовується позначка “variant n”**, де *n* — цифра, починаючи з одиниці. Наприклад: “Flanker-E variant 1” або “Flanker-E variant 2” [38].

Спочатку система кодових імен використовувалась для радянської військової техніки, а потім розповсюдилась і на китайську військову техніку.

Коди для ракет

Для ракет використовуються розширені кодові позначення НАТО. Але на відміну від системи НАТО використовується літерний код із цифровим індексом [38].

1. **AA** — ракета «повітря-повітря» (англ. “*Air-to-air missiles*”).
2. **ABM** — антибалістична ракета (англ. “*Anti-Ballistic Missiles*”).
3. **AS** — ракета «повітря-земля» (англ. “*Air-to-Surface Missiles*”).
4. **AT** — протитанкова ракета (англ. “*Anti-Tank Missiles*”).
5. **FRAS** — некерована ракета для боротьби із субмаринами (англ. “*Free Rocket Anti-Submarine*”).
6. **FROG** — некерована тактична ракета (англ. “*Free Rocket Over Ground*”).
7. **SA** — ракета «земля-повітря» (англ. “*Surface-to-Air Missiles*”).
8. **SA-N** — ракета «корабель-повітря» (англ. “*Naval Surface-to-Air Missiles*”).
9. **SL** — космічна ракета (англ. “*Space Launcher*”).
10. **SS** — ракета «земля-земля» (англ. “*Surface-to-Surface Missiles*”).
11. **SSC** — ракета «земля-земля» (англ. “*Surface-to-Surface Missiles*”) (ВМС и Берегова охорона) (Navy, Coastal Defence).
12. **SS-N** — ракета «корабель-корабель» (англ. “*Naval Surface-to-Surface Missiles*”).
13. **SUW-N** — ракета «корабель-субмарина» (англ. “*SUW-N — Naval Surface-to-Underwater Missiles*”).

З 1962 р. для позначення експериментальних ракет почали використовувати літеру “X”. Наприклад: “SS-X-10” і “SS-NX-25”.

Для позначення китайської техніки та зброї додаються літери “C” або “CH” на початку коду, наприклад: “CSS-5”, “CSS-NX-5”, “CH-AS-X-13” тощо.

Для радянських космічних ракет використовувалися дві системи позначень:

1. **Проста система** передбачала використання префікса **SL** (від *Satellite Launcher*) та порядкового номера.

2. **Складніша система** давала інформацію про тип носія.

- а) **А** для модифікацій і різновидів ракети Р-7;
- б) **Д** для ракет «Протон».

Цифра вказувала кількість ступенів.

Маленька літера додавалась у таких випадках:

- 1. **e** (*escape*) — для ракет, які виходять за межі земної орбіти (місячні або планетні зонди).
- 2. **m** (*maneuverable*) — для ракет, здатних маневрувати (часто з можливістю увімкнення/вимкнення двигунів).
- 3. **r** (*recoverable*) — для супутників, які повертаються на Землю.

Таким чином, система кодових імен, розроблена НАТО для класифікації та позначення військової техніки, створеної в СРСР і КНР, мала на меті уніфікацію найменувань. Це значно спрощувало обмін інформацією та забезпечувало ефективну комунікацію між військовими союзниками в рамках блоку. Основною ідеєю цієї системи стало використання початкових літер імен для позначення типу техніки, наприклад, літаки, ракети або інші види військової техніки. Додаткові елементи імені описували специфіку кожного об'єкта, зокрема, чи йдеться про гвинтові літаки, реактивні моделі, балістичні чи крилаті ракети.

Ця система кодових імен виявилася надзвичайно важливою для оперативного визначення, класифікації та обміну інформацією про військову техніку. Завдяки їй впровадженню військові мали змогу швидко й точно ідентифікувати певний тип техніки, що значно підвищувало ефективність та швидкість прийняття рішень у рамках військових операцій. Уніфіковані позначення забезпечували стандартизацію інформації, що у свою чергу зменшувало ризики непорозумінь під час координації дій різних підрозділів.

З часом сфера застосування цієї системи значно розширилася, охопивши не лише техніку країн НАТО, але й військове обладнання інших держав, зокрема китайську військову техніку. Цей крок дозволив впорядкувати інформацію про іноземні зразки зброї, забезпечуючи можливість порівняння, аналізу та оцінювання потенційних загроз. Зокрема, для китайських систем

було введено чітко структуровані кодові позначення, що полегшувало їхню ідентифікацію у процесі стратегічного планування та оперативного управління.

Особливе місце у цій системі займала класифікація різних типів ракет. Для кожного класу було розроблено окремі коди, які дозволяли систематизувати інформацію про ракети різного призначення: стратегічні, тактичні, протиповітряні, морські тощо. Така деталізована класифікація виявилася надзвичайно корисною для організації управління військовими об'єктами, планування операцій і розробки оборонних стратегій.

Ця систематизація зробила можливим більш глибокий аналіз технічних характеристик зброї, її можливостей і потенційних обмежень. Завдяки цьому союзники отримали змогу краще узгоджувати свої ресурси, розробляти спільні плани дій та ефективніше використовувати наявне обладнання. Такий підхід забезпечував безперебійний інформаційний обмін між країнами-учасниками, оптимізував логістику і підвищував точність взаємодії під час виконання спільних військових завдань.

Крім того, уніфікована система кодових імен знайшла своє застосування не лише у військовій сфері, але й у дослідницьких і навчальних цілях. Вона стала інструментом для аналізу технологічних досягнень у сфері військової техніки, вивчення стратегій інших країн і вдосконалення власних оборонних підходів. Її використання сприяло створенню баз даних, які надавали дослідникам і військовим аналітикам доступ до централізованої, систематизованої інформації.

У підсумку система кодових імен НАТО стала важливим інструментом не лише для забезпечення оперативності у військових діях, але й для поглиблення співпраці між союзниками. Вона продемонструвала, як стандартизація інформації може суттєво підвищити ефективність комунікації, планування і прийняття рішень у складних багатонаціональних структурах.

ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 1

Ономастика — це розділ мовознавства, який вивчає власні імена (оніми) як засіб ідентифікації об'єктів у світі. Вона займається дослідженням походження, структури, розвитку і функціонування власних назв, а також їх поширення в мовленні та культурі. Ономастика охоплює різні сфери мовознавства і дозволяє краще розуміти соціальні, культурні та історичні аспекти використання власних імен.

Власні імена відіграють ключову роль у виділенні окремих об'єктів із загальної маси подібних. На відміну від загальних іменників, що позначають сукупність об'єктів, власні назви підкреслюють індивідуальність. Наприклад, загальний іменник «річка» позначає будь-який потік води, тоді як власна назва «Дніпро» конкретно вказує на одну з найбільших річок України.

Класифікація онімів у межах ономастики поділяється на кілька основних категорій за сутністю об'єкта, який вони позначають. Це такі категорії, як антропоніми (імена людей), топоніми (географічні назви), гідроніми (назви водойм), зооніми (імена тварин), теоніми (імена богів) та інші. Загалом виділяється 12 основних категорій, кожна з яких має свої особливості й закономірності у використанні та походженні.

Крім того, важливу роль в ономастиці відіграють **епоніми** — власні імена, що стають основою для термінів. Наприклад, деякі наукові терміни походять від імен видатних учених, і стаючи частиною термінології, вони передають інформацію про особистий внесок винахідника, його сферу діяльності та етап розвитку науки. Епоніми не лише дають термінам конкретику, але й допомагають розуміти культурні й історичні контексти, в яких ці імена виникли.

Окремо варто згадати про систему кодів імен НАТО, яка була створена для стандартизації ідентифікації військової техніки СРСР і КНР. В умовах Холодної війни часто справжні назви техніки були невідомі, тому використовувалися умовні назви для уніфікації та зручності обміну інформацією серед союзників.

Кодові імена не тільки спрощують комунікацію між військовими структурами різних країн, але й надають важливу інформацію про специфіку техніки. Такі умовні позначення, як “Scud” для ракет SS-1 або “Backfire” для бомбардувальників, стали широко відомими і використовуються в літературі та мас-медіа.

З часом система кодових імен НАТО розширилася і на китайську військову техніку, забезпечуючи ефективну ідентифікацію об'єктів. Спеціальні позначення для ракет різного типу (повітря-земля, земля-земля, корабель-повітря тощо) полегшують управління інформацією про військові об'єкти і забезпечують надійну комунікацію між військовими союзниками.

Таким чином, ономастика і система кодових імен НАТО демонструють важливість уніфікації та стандартизації в різних сферах — від лінгвістики до військових стратегій. Вивчення власних назв допомагає не лише розуміти історію та культуру, а й покращує практичну комунікацію в багатьох галузях.

РОЗДІЛ 2. Перекладацькі трансформації у науково-технічному перекладі

2.1. Жанрово-стилістичні особливості текстів авіаційного спрямування

Дискурс — це єдність мовлення та ситуації, в якій воно відбувається. Він охоплює як сам процес мовлення, так і його передумови, обмеження, наслідки, позамовний контекст, а також невисловлені цілі та наміри, що супроводжують мовленнєвий акт [35, с. 1].

Це поняття є одним із ключових у сучасній лінгвістиці й розглядається також у межах риторики, семіотики та філософії. Втім, єдиного визначення дискурсу досі не існує, адже різні дослідники пропонують свої підходи до його розуміння. Для кращого сприйняття цього терміна доцільно ознайомитися з кількома його визначеннями.

Дискурс відбувається у формі діалогу чи полілогу в межах спільних для всіх учасників мовних, тематичних і культурних рамок. Він завжди має певну мету:

1. Політичний дискурс спрямований на боротьбу за владу.
2. Науковий — на встановлення істинності й закономірностей.
3. Педагогічний — на навчання та соціалізацію.
4. Рекламний — на просування товарів або стилю життя.

Водночас дискурс не завжди впорядкований і може включати учасників із протилежними позиціями. Нормальний дискурс передбачає заздалегідь визначений об'єкт, предмет, прийнятні аргументи й очікувані результати. Якщо ці умови відсутні або не виконуються, дискурс вважається аномальним. У такому випадку його результати можуть бути як негативними (перетворення на абсурд), так і позитивними (віднайдення нових, революційних рішень).

Дискурс — це мовний знак вищого (суспільного) порядку порівняно з текстом. Як і будь-який знак, він має матеріальну форму та ідеальне значення. Його неможливо розглядати у відриві від середовища існування, яким є соціальна реальність. Ця реальність формується у процесі взаємодії індивідів

через символічні акти. Крім мови, важливими елементами дискурсу є міміка, інтонація, жести, що координують дії учасників. Саме тому дискурс часто називають «мовою, зануреною в життя». Після завершення дискурсу переходить у текст.

Авіаційний дискурс є окремим різновидом дискурсу, який охоплює тексти, пов'язані зі сферою авіації. Він проявляється, зокрема, у формі радіообміну, що являє собою поєднання лексичних, граматичних і фонетичних одиниць, які використовуються в діалогічному спілкуванні між учасниками повітряного руху [2, с. 2].

Англійський авіаційний дискурс, відповідно, включає англійські тексти, пов'язані з авіаційною галуззю. Радіообмін у цьому контексті базується на застосуванні специфічних лексичних, граматичних і фонетичних засобів, що забезпечує ефективний діалог між авіаційними фахівцями [2, с. 2].

На відміну від повсякденної мови, мова радіообміну характеризується специфічними особливостями, такими як інтонація, вимова, швидкість мовлення та граматична структура. Міжнародна організація цивільної авіації наголошує, що англійський авіаційний радіообмін має відповідати двом основним вимогам: однозначності та стислості.

Цей вид дискурсу вирізняється високою насиченістю числівниками, термінологією та чіткою структурованістю. Радіообмін передбачає мовленнєві акти, які реалізуються в діалогах із миттєвою реакцією учасників. Основний принцип такого мовлення — лаконічність і економність висловлювань [2, с.3].

Для досягнення повного взаєморозуміння під час міжнародної авіаційної комунікації, де англійська мова зазвичай виконує роль посередника, мовлення повинно відповідати таким критеріям [2, с.3]:

1. **Чіткість** — забезпечення точного розмежування мовних засобів, які через схожість можуть спричинити непорозуміння.
2. **Лаконічність** — стислий виклад думки з використанням мінімальної, але максимально точної кількості мовних засобів.
3. **Однозначність** — застосування мовних засобів, які не допускають множинності тлумачень.

Для детальнішого аналізу розглянемо характерні ознаки англійського авіаційного радіообміну на фонетичному, граматичному та лексичному рівнях. Варто зазначити, що фонетичний рівень англійського авіаційного дискурсу залишається недостатньо вивченим.

Як уже зазначалося, англійська мова виступає посередником у комунікації між представниками різних національностей. Через це вимова англомовних слів може відрізнятися залежно від мовної спільноти. Через такі акценти не було офіційно визнано єдиного «ідеального» варіанта англійської мови. Основною метою залишається забезпечення зрозумілості мовлення, навіть якщо вимова мовця далека від досконалості. Дистинктивними граматичними ознаками англомовного авіаційного дискурсу є [2, с. 3]:

1. Незначна кількість заперечних речень.
2. Неповні речення, у яких зазвичай немає підмета.
3. Використання спонукальних речень замість заперечних.
4. Максимальне уникнення модальних дієслів.
5. Обмежене використання прийменників та займенників.
6. Використання теперішнього простого, теперішнього тривалого та майбутнього часів.
7. Можливе опущення дієслів-зв'язок та допоміжних дієслів.

Англійський авіаційний дискурс радіообміну вирізняється наступними лексичними дистинктивними ознаками:

1. Повне уникнення емоційно-забарвленої лексики, з використанням метафор, жаргонів та лексем, що мають непряме значення.
2. Використання лексем, яким не притаманна полісемія.
3. Числа обов'язково вимовляються по цифрах, для забезпечення кращого сприйняття.
4. Використання спеціальних фраз для характеристики мети комунікації.
5. Використання спеціальних слів та словосполучень, що допомагають зробити висловлювання лаконічнішим.

6. Використання абревіатур та скорочень трьох видів: складні, буквені скорочення та урізані слова.

Буквені скорочення, як правило, найчастіше використовуються в текстах задля створення стислого тексту. Вищезгадані скорочення утворюються за допомогою збереження лише першої літери (В – багаж). Словосполучення також можуть скорочуватися, при їх скороченні вони вимовляються по літерах, так само як вони звучать в алфавіті (с.т.м. – control terminal centre – контроль термінального центру). Неодноразово зустрічаються словосполучення у яких скорочується лише перше слово, а друге залишається без змін (D – day – день початку операції).

У процесі перекладу всі аспекти тексту оригіналу взаємопов'язані, а робота перекладача нагадує функціонування багатопроцесорного комп'ютера. Одночасно опрацьовуються граматична, лексична, стилістична, загальнотекстова та комунікативна інформація. Наприклад, граматики залежить від лексики: граматичне значення словосполучення може змінюватися залежно від використаних у ньому слів. У свою чергу, лексика теж підпадає під вплив граматики: зміна типової сполучуваності слів може утворювати новий лексико-семантичний варіант слова.

Лексика та граматики тісно пов'язані з жанрово-стилістичними характеристиками тексту. До таких характеристик належать частота вживання певних слів і граматичних форм. Тому, хоча теоретично поділ перекладознавчих проблем на лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні є умовним, у навчальних і аналітичних цілях доцільно розглядати їх окремо.

Серед основних лексичних труднощів науково-технічного перекладу варто зазначити [2, с 3]:

1. Багатозначність слів (термінів) і вибір адекватного відповідника.
2. Особливості використання загальновживаних слів у спеціалізованих текстах.
3. Правильне застосування способів перекладу лексики.
4. Межі допустимих лексичних трансформацій.

5. Переклад термінів-неологізмів, аббревіатур, псевдоінтернаціоналізмів.

6. Труднощі перекладу лексикалізованих множин і термінів-омонімів.

7. Етноспецифічну лексику, варіативність термінів, іншомовні слова та власні назви (фірм, установ).

Жанрово-стилістичні труднощі включають:

1. Переклад метафоричних термінів.
2. Фразеологізми, кліше, розмовні елементи в наукових текстах.
3. Особливості використання англійських особових займенників.
4. Жанрові особливості текстів, таких як інструкції, технічні умови, патенти.

Лексичні труднощі зумовлені розбіжностями у відображенні реальності англійською та українською мовами, багатозначністю слів, відсутністю еквівалентів для нових термінів, а також відмінностями у словотворі та термінотворенні. Жанрово-стилістичні проблеми виникають через різницю у стилістичних і жанрових нормах подання інформації, використання сталих словосполучень та інших особливостей мов.

Для подолання цих труднощів потрібно:

1. Ретельно ідентифікувати проблеми.
2. Знати та вміти застосовувати способи й прийоми перекладу.
3. Виконувати прагматичну адаптацію тексту оригіналу.
4. Розвивати сталі навички подолання різного роду труднощів, враховуючи норми української мови та специфіку тексту оригіналу.

Отже, дискурс є складною та багатогранною мовною категорією, що інтегрує мовлення із соціокультурним контекстом, у якому воно здійснюється. Він охоплює процес мовлення, його передумови, позамовний контекст, а також цілі та наміри, невидимі на поверхневому рівні. Особливо це стосується спеціалізованих типів дискурсу, таких як англійський авіаційний дискурс радіообміну, який має свої унікальні характеристики на фонетичному, граматичному та лексичному рівнях.

Лінгвістична специфіка авіаційного дискурсу підпорядковується принципам чіткості, однозначності та лаконічності. Його ключова функція полягає в забезпеченні швидкого та ефективного обміну інформацією між учасниками повітряного руху, що є критично важливим у сфері авіації.

2.1.1. Жанри текстів авіаційного спрямування

Коли ми говоримо про стилі мовлення, маємо на увазі сукупність різноманітних мовних елементів, які об'єднані спільною метою висловлювання та специфічним способом передачі інформації. Ця інформація може бути як вербальною, так і невербальною, залежно від контексту спілкування, тематики та цільової аудиторії. Стилi мовлення – це не лише формальні засоби вираження думок, але й ефективний інструмент адаптації мовлення до конкретних умов комунікації, що забезпечує його зрозумілість, точність і відповідність соціокультурним нормам [17, с. 173].

У сучасній українській літературній мові прийнято виокремлювати шість основних стилів мовлення, які відзначаються власною специфікою, унікальною метою, характерними рисами та чітко окресленими сферами використання. Кожен стиль виконує важливу функцію в комунікації, відображаючи різноманітні аспекти мовної діяльності людини. Ці стилі сформувалися як результат тривалого історичного розвитку мови, у процесі якого українська мова пристосовувалася до різних потреб суспільства. Ці стилі включають:

1. Розмовний.
2. Науковий.
3. Офіційно-діловий.
4. Публіцистичний.
5. Художній.
6. Конфесійний (або релігійний) (див. Рис. 10).

Стилi мовлення	Види творiв, у яких стиль реалiзується
Розмовний	розмова на побутовi теми, лист до близької людини
Науковий	дисертацiя, монографiя, пiдручник, лекцiя, вiдгук, анотацiя, наукова стаття
Офiцiйно-дiловий	закон, кодекс, статут, указ, оголошення, доручення, розписка, акт, iнструкцiя
Публiцистичний	виступ, дискусiя, памфлет, публiцистична стаття, нарис, памфлет, фейлетон
Художнiй	трагедiя, комедiя, драма, водевiль, роман, повiсть, поема, вiрш, байка

Рис.10 Стилi мовлення та види творiв в яких вони реалiзуються

Розмовний стиль — це стиль, який уживається в усному спілкуванні та слугує для офіційного або неофіційного спілкування людей у повсякденному житті. Його ознаками є:

1. Широке використання загальноновживаних слів.
2. Емоційне забарвлення мовлення.
3. Використання невербальної комунікації: міміки та жестів.
4. Вживання неповних речень, вставних слів та звертань.
5. Часте використання слів із суфіксами пестливості чи згрублості.

Науковий стиль використовують переважно в науковій сфері для інформування про результати досліджень. До ознак наукового стилю відносять:

1. Широке використання наукових термінів та слів іншомовного походження.
2. Однозначність уживання слів.
3. Логічність та аргументованість під час викладення думок.
4. Чітка структуризація тексту.

5. Часте використання складних речень.

Офіційно-діловий стиль слугує для спілкування в державно-політичному, громадському й економічному житті, законодавстві, у сфері управління адміністративно-господарською діяльністю з метою передачі ділової інформації. Ознаками офіційно-ділового стилю є:

1. Обов'язкове оформлення документів за зразком.
2. Широке використання термінів діловодства.
3. Відсутність художніх засобів літератури.
4. Використання слів винятково в прямому значенні.

Публіцистичний стиль — це стиль засобів масової інформації. Тобто, його здебільшого використовують в газетах, журналах, на телебаченні, радіо тощо. Ознаки публіцистичного стилю:

1. Широке вживання суспільно-політичних термінів.
2. Чіткий спосіб вираження думок.
3. Логічне викладення інформації з метою переконання слухачів.
4. Використання емоційно забарвлених слів.
5. Риторичні запитання (це ті, які не потребують відповіді).

Художній стиль використовують у творчості з метою естетичного впливу на читацьку аудиторію. Ознаками художнього стилю є:

1. Слова слугують для вираження думок та естетичного впливу на читача.
2. Широке використання засобів художньої виразності.
3. Образність мовлення.
4. Можливе використання фразеологізмів та діалектизмів.

Конфесійний (або релігійний) — це стильовий різновид української мови, який обслуговує релігійні потреби суспільства. Деякі стилісти виділяють його більше як підстиль, ніж стиль. До ознак конфесійного стилю відносять:

1. Широке вживання слів для найменування Бога та явищ потойбічного світу.
2. Велика кількість запозичень із старослов'янської мови.

3. Широко представлена синонімія.
4. Використання перифразів.
5. Використання слів із протилежним значенням.
6. Інверсійний порядок слів, який підкреслює урочисту піднесеність мови.

Кожен із стилів є окремим різновидом висловлювання, кожен має свої власні ознаки, мовні засоби, призначення та сферу застосування.

У текстах авіаційного спрямування переважає, як було зауважено раніше, науковий стиль, але публіцистичний і діловий стиль також часто використовуєть (наприклад, у статтях і документації).

Жанр – це тематичний, технічно усталений тип художньої творчості, специфічний для кожного різновиду мистецтва, які визначається своєрідністю зображення.

Жанрова класифікація завжди дуже складна.

В наукового стилю є свої жанрові та стильові різновиди. Серед сучасних дослідників немає єдності щодо визначення стильових різновидів наукового стилю. Виділяють від трьох (власне науковий, науково-навчальний, науково-популярний) до дев'яти підстилів наукового стилю за класифікацією О. Семеног [24], які дослідниця подає у вигляді табл. 1 (див. табл. 1):

Таблиця 1

Підстилі наукового стилю та їх жанрові різновиди

№	Різнovid наукового стилю	Жанрові різновиди
1	Власне науковий (академічний)	Статті, дисертації, монографії, наукові доповіді
2	Науково-популярний	Нариси, книги, лекції

Продовження таблиці 1

№	Різнovid наукового стилю	Жанрові різновиди
3	Науково-навчальний (дидактичний)	Підручники, навчальні посібники, програми, збірники вправ, лекції, конспекти
4	Науково-інформативний (науково-реферативний)	Реферати, анотації, рецензії, відгуки, огляди, резюме
5	Науково-довідковий (довідково-енциклопедичний)	Словники, енциклопедії, довідники, каталоги
6	Науково-технічний (виробничо-технічний)	Інструкції, патенти, авторські свідоцтва, промислова реклама
7	Науково-діловий	Наукові звіти, довідки про впровадження результатів дослідження, угоди про наукову співпрацю
8	Науково-публіцистичний	Науково-публіцистична стаття, хроніка, науковий огляд, наукове інтерв'ю, репортаж
9	Науково-фантастичний	Фантастичні оповідання, повісті, романи

У межах певного стильового різновиду наукового стилю виділяють різні жанри, що характеризується функціонально-смісловою специфікою і стереотипною композиційною структурою (див. табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація жанрів наукового стилю

№	За ступенем узагальнення	
	Первинні	Вторинні
1	монографія дисертація наукова стаття дипломна робота магістерська робота	конспект реферат анотація тези рецензія відгук
	За обсягом	
	Великі	Малі
2	монографія підручник	наукова стаття реферат
3	посібник дисертація	анотація тези рецензія відгук
	За формою	
	Усні	Писемні
4	Наукова доповідь Наукова дискусія	Наукова доповідь Наукова дискусія

Наукові жанри класифікують за ступенем узагальнення, обсягом і формою подачі інформації.

За ступенем узагальнення розрізняють:

1. **Первинні жанри**, метою яких є передавання нових наукових знань, отриманих у процесі досліджень. До них належать монографії, дисертації, дипломні та магістерські роботи, наукові статті, доповіді тощо.

2. **Вторинні жанри**, завдання яких полягає в описі змісту первинних текстів. Прикладами є конспекти, реферати, анотації, рецензії, тези, огляди, звіти, протоколи засідань наукових товариств тощо.

За обсягом жанри поділяються на:

1. **Великі жанри**: дисертації, енциклопедії, монографії, довідники, навчальні посібники.

2. **Малі жанри**: наукові статті, реферати, анотації, тези, огляди, рецензії.

Обсяг наукової праці вимірюється друкованими (авторськими) аркушами, де 1 аркуш відповідає 40 тисячам знаків, або близько 22 сторінкам тексту формату А4 (шрифт 14, міжрядковий інтервал 1,5).

За формою подачі інформації виділяють:

1. **Усні жанри**, наприклад, наукові доповіді, дискусії.

2. **Письмові жанри**, такі як наукові статті, монографії тощо.

Зберігаючи основні ознаки наукового стилю, кожен підстиль характеризується своїми особливостями використання мовних засобів та жанрами.

Власне науковий підстиль призначений для написання первинних і вторинних наукових текстів, що повідомляють наукову інформацію і доводять її новизну. Характерними ознаками власне наукового підстилю є академічність викладу, насиченість термінами, книжність, чіткість визначень, точність, переконливість аргументації, логічна послідовність викладу, лаконічність форми. Тексти цього різновиду адресовані фахівцям відповідного профілю.

Отже, Жанри текстів авіаційного спрямування є складною комбінацією кількох стилістичних різновидів української мови, серед яких переважають науковий, публіцистичний і діловий стилі. Вони відображають специфіку авіаційної галузі та слугують для передачі технічної, інформаційної та нормативної документації, яка має високий рівень точності, структурованості та лаконічності.

Аналіз жанрів наукового стилю показує, що цей стиль має власні жанрові різновиди, кожен із яких виконує конкретні функції та застосовується в різних контекстах. Власне науковий підстиль використовується для передачі результатів досліджень та наукових досягнень, тоді як науково-навчальний і науково-популярний спрямовані на дидактичну та популяризаційну функцію. Тексти цих жанрів зберігають основні ознаки наукового стилю, такі як логічність, чіткість, аргументованість та точність.

У контексті авіації публіцистичний стиль, хоча й менш поширений, відіграє роль у висвітленні досягнень у сфері авіації, розвитку нових технологій та загальнодоступному поясненні складних наукових явищ. Офіційно-діловий стиль застосовується для створення нормативних документів, договорів, угод та технічних звітів, що регламентують діяльність у цій сфері.

Таким чином, жанри текстів авіаційного спрямування є багатоаспектними, адже вміщують різноманітні стилі й підстили, що залежать від специфіки інформації та її цільової аудиторії. Це дозволяє ефективно передавати як наукові дані, так і регуляторні вимоги та популяризувати авіаційну науку.

2.2. Поняття перекладацької трансформації

Хоч перекладознавство було започатковано відносно недавно, за цей час зросла кількість тлумачень термінів «переклад» та «перекладацькі трансформації».

Процес перекладу являє собою складну процедуру, що включає три етапи аналізу. В першому — аналізується мова оригіналу на структурному рівні: з точки зору граматичних відносин між членами речення та тлумачення слів і словосполучень. На другому етапі перекладач проводить дослідження отриманого матеріалу про мову оригіналу та зіставляє її особливості з особливостями мови перекладу. Третій етап обумовлюється реструктуризацією, в межах якої текст оригіналу перекладається з урахуванням

усіх мовленнєвих особливостей мови перекладу, формується остаточний варіант перекладу [10. С. 149].

Перекладач має якнайповніше зрозуміти зміст повідомлення, у тому числі його підтекст, емоційні відтінки слів та стилістичні особливості, що формують «аромат» тексту та враження, що він справляє на читача .

Текст перекладу не може бути повною копією вихідного тексту, проте він має бути еквівалентним йому з точки зору змісту [29, с. 129].

Еквівалентність може спостерігатися у тому випадку, коли текст перекладу та текст оригіналу несуть у собі одне і те ж повідомлення, мають спільні риси [29, с. 129].

Виходячи з цього, часто виявляється, що, обираючи еквівалент виразу у мові перекладу, фахівець не може використати значення слів і словосполучень, які пропонуються у словнику, тож виникає потреба у відступі від системних еквівалентів, тобто — у перекладацьких трансформаціях.

За визначенням, поданим у лінгвістичній енциклопедії О. О Селіванової, *трансформація* — основа більшості прийомів перекладу, яка полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі [23, с. 710].

Взагалі, трансформації, які використовуються під час перекладу, слід розглядати з одного боку, як перефразовування тексту оригіналу засобами іншої мови, а з іншого – як адаптацію тексту перекладу до умов сприйняття повідомлення одержувачем перекладу.

Перекладацькі трансформації передбачають відхилення від структурного та семантичного паралелізму між оригінальним і перекладеним текстом для досягнення еквівалентності їх впливу.

Одне з найвідоміших визначень поняття «перекладацька трансформація» належить радянському педагогу, лінгвісту, фахівцю з теорії перекладу, перекладачу англійської мови Л. С. Бархударову. На його думку, так називаються чисельні і якісно різноманітні міжмовні перетворення, які сприяють досягненню перекладацької еквівалентності, незважаючи на

розбіжності в формальних і семантичних системах двох мов; це численні перегрупування, перестановки і перерозподіл окремих смислових елементів .

Виходячи з перерахованих вище визначень, можна зробити висновок, що перекладацькі трансформації — це міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операції перевираження сенсу з метою досягнення перекладацької еквівалентності.

2.3. Види перекладацьких трансформацій

Як зазначалось вище, перекладацькі трансформації – це види основних і незначних змін у структурній формі мовних одиниць, що виконуються з метою досягнення вірності та точності у процесі перекладу [25, с. 89]. Вони застосовуються фахівцем або у разі несумісності виразних мовних засобів, що робить трансформацію деяких семантичних мовних одиниць мови оригіналу неможливою, або для того, щоб максимально дотриматись стилю тексту мовою оригіналу і, таким чином, зберегти засоби змістових одиниць мови оригіналу. Очевидно, що не всі змістові одиниці потребують структурної трансформації в процесі перекладу, значна частина з них також перетворюється без перешкод у мову перекладу у формі, значенні та структурі оригіналу, тобто незмінною або мало зміненою.

Перекладацькі трансформації – це прийоми перекладу, які можуть використовуватись фахівцем при перекладі різноманітних текстів, тоді, коли словесні відповідники відсутні чи не можуть бути використані в певному контексті. Залежно від характеру мовних одиниць мови оригіналу, які вважають в операції перетворення вихідними, перекладацькі трансформації можна поділити на **лексичні, граматичні та лексико-граматичні** (такі трансформації торкаються як лексичних, так і граматичних семантичних одиниць оригіналу, або ж здійснюють перехід від лексичних одиниць до граматичних і навпаки) [22, с. 59].

Видатний український викладач, теоретик в галузі перекладознавства В. І. Карабан поділяє усі трансформації на **граматичні та лексичні**.

До граматичних відносять:

1. Пермунтацію (перестановку).
2. Субституцію (заміну).
3. Додавання.
4. Вилучення.
5. Комплексну трансформацію.

Під лексичними трансформаціями В. І. Карабан розуміє такі перекладацькі прийоми:

1. Конкретизація.
2. Генералізація значення слова.
3. Додавання слова, вилучення слова.
4. Заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови.
5. Перестановка слова.

Граматичні трансформації є одним з найуживаніших перетворень, які робить перекладач у процесі своєї роботи.

Під граматичною перекладацькою трансформацією розуміється зміна граматичних характеристик слова, словосполучення або речення у перекладі.

У багатьох випадках різні види трансформацій так тісно переплітаються, що трансформація в широкому понятті носить лексико-граматичний характер. Проте взагалі у граматиці граматичні трансформації вживаються у комплексі з лексичними трансформаціями з дотриманням фонологічних правил та містять у собі систему правил для семантичного тлумачення виразів та кінцеві компоненти, вільні від впливу контексту.

Перестановка (пермунтація) – це граматична трансформація, внаслідок якої змінюється порядок слів у словосполученні або реченні. Наприклад, в реченні українською мовою слово *однак* зазвичай стоїть на початку речення, тоді як в реченні англійською мовою його відповідник *however* може стояти як в середині, так і наприкінці речення.

В. І. Карабан зазначає, що перестановки доволі часто супроводжуються іншою граматичною трансформацією – **заміною**. Як наслідок змінюються граматичні ознаки слів (замість однини у перекладі буде вживатися

множина), частин мови (інфінітив у перекладі трансформується в іменник), членів речення (додаток при перекладі перетворюється в підмет) та речень (просте речення перетворюється на складене або навпаки):

Much time was wasted on the matter. / На цю проблему було витрачено багато часу.

Pressure must be applied to stop the bleeding. / Щоб зупинити кровотечу, необхідно застосувати тиск.

This year has seen many great losses. / У цьому році відбулось багато великих втрат.

Також, під час перекладу можуть застосовуватися також заміни слова словосполученням, словосполучення – реченням, низки речень – одним складним реченням і навпаки:

I shall study those documents in greater detail. / Я розгляну ці документи докладніше.

This is also true for the people working in scientific spheres. / Це вірно також і для людей, які працюють у науковій сфері.

Додавання – це граматична трансформація, внаслідок якої в перекладі збільшується кількість слів, членів речення або словоформ. Наприклад, у наступних перекладах словоформи *applications* та *introduces* перекладається словосполученням двох слів:

There are many different applications of this material. / Цей матеріал застосовується у багатьох різних галузях.

The mutual effect introduces a complex change. / Перехресний вплив приводить до появи комплексних поправок.

Додавання використовуються при перекладі іменників, прикметників, дієслів, прислівників, субстантивованих прикметників, слів інших частин мови та словосполучень.

Вилучення – це граматична трансформація, за використання якої в перекладі вилучається певний мовний елемент (найчастіше це плеонастичне слово, словоформа, член або частина речення):

The argument was awful while it lasted. / Суперечка була жахлива.

That is quite a difficult issue to solve. / Це доволі складна проблема.

Комплексна граматична трансформація включає дві та більше простих граматичних трансформацій, наприклад, коли під час перекладу одночасно здійснюються перестановка та додавання:

The heart was found to stop within 10-20 seconds. / Виявилося, що серце зупиняється протягом 10-20 секунд.

Конкретизація – це лексична трансформація, де слово (термін) ширшої семантики замінюється словом (терміном) вузької семантики. З англійської авіаційної лексики, можна навести такі приклади слів широкої семантики: flight, control, aircraft, navigation, wind, gate, fuel [12, с. 58]:

Pilot living "her dream" killed in crash after skydivers jump from plane near Niagara Falls. / Пілот, яка жила «своєю мрією», загинула у катастрофі після того, як парашутисти катапультиувалися з літака біля Ніагарського водоспаду.

Military jet goes down near Albuquerque airport; pilot hospitalized. / Військовий літак впав біля аеропорту Альбукерке; пілот госпіталізований.

Необхідність конкретизації значень деяких слів зумовлюється розходженнями в будові мов оригіналу і перекладу, відсутністю в мові відповідної лексичної одиниці широкої семантики.

Генералізація. На відміну від конкретизації, ця лексична трансформація заміняє термін вузької семантики на термін ширшої семантики [12, с. 58]:

The introduction of renewable energy sources served as a catalyst for innovation in the power industry. / Впровадження відновлюваних джерел енергії стало причиною інновацій в електроенергетиці.

The lawyer prepared a detailed argument to prove that the accident was a tort, seeking compensation for the injuries sustained. / Адвокат підготував детальну аргументацію, щоб довести, що аварія була правопорушенням, вимагаючи компенсації за завдані травми.

Додавання слова. При перекладах лексики часто виникає потреба в додаванні слова, що зумовлюється так званою компресією англійської мови. Суть цієї трансформації передає інша її назва – **ампліфікація** [12, с. 58].

Ампліфікація — стилістична фігура у художній літературі та красномовстві, яка полягає в розвитку, доповненні й збагаченні думки за допомогою нагромадження однорідних елементів мови: епітетів, синонімів, порівнянь, антонімічних протиставлень тощо. Автори середньовічних поетик трактували ампліфікацію як мистецтво широкого розвитку теми й багатство мовних засобів. Ампліфікація підсилює й робить більш виразними настрій та почуття, шляхом градації близьких за значенням понять:

In 2008 UN has proposed a world conference on food supplies. / У 2008 році ООН запропонувала скликати всесвітню конференцію з питань забезпечення людства продовольчими ресурсами.

Підкреслені слова відсутні в реченні англійською мовою, їх смисл виявляється в імпліцитній формі, тобто без безпосереднього вираження цієї частини змісту інформації.

Без таких трансформацій неможливий адекватний переклад значної кількості термінів:

1. Brainstorming — колективне обговорення для генерації ідей.
2. Time management — управління часом для ефективного виконання завдань.
3. Outsourcing — передача частини внутрішніх функцій компанії на виконання зовнішнім підрядникам.
4. Human resources — система управління працівниками або людськими ресурсами в організації.

Отже, задля дотримання норм української мови та забезпечення адекватності перекладу у структуру фрази українською мовою доводиться вводити семантичні компоненти, які в оригіналі лише маються на увазі.

Вилучення слова — явище, що є протилежним додаванню. При використанні цієї трансформації вилучаються семантично надлишкові елементи оригіналу, тобто ті елементи смислу, які певним чином дублюються в оригіналі, або передача яких мовою перекладу може порушити норми цієї мови [12, с. 58].

В англійській мові загальновідомим є явище **паралелізму**, використання аналогічних чи уподібнених слів та словосполучень. Для української мови таке явище не характерне. Наприклад:

The agreement signed by G – 7 provided just and equited relations for these countries. / Угода, підписана, «Великою сімкою», забезпечила справедливі відносини між цими країнами.

The bill of Communist Party was rejected and repudiated. / Законопроект Комуністичної партії було відхилено.

This is a regular and normal session of General Assembly. / Це звичайна сесія Генеральної Асамблеї.

Вилучення одного із членів таких тавтологічних пар дає змогу не тільки скоротити текст, але й не відступати від норм української мови.

Заміна частини мови. У більшості випадків англійське слово певної частини мови перекладається відповідним словом тієї ж частини мови. Але така однозначність часто може порушуватися. Іменник, наприклад, може бути замінений дієсловом чи прикметником, а прикметник – іменником. Такі заміни можливі щодо слів майже кожної частини мови. Це не суто лексичні випадки, а ще й лексикограматичні трансформації.

Застосування способу заміни частин мови доцільне у випадках, коли переклад тією самою частиною мови може порушити граматичні норми мови перекладу або традиційне слововживання. Розглянемо приклади:

1. **Заміна іменника дієсловом.**

The UN is the main legal body that acts as a check on sovereignty.
ООН – головний законний орган, який контролює суверенність (держав).

2. **Заміна прикметника іменником.**

The Ukrainian Government – уряд України.

3. **Заміна інфінітива іменником.**

Lately, the U. S. Congress funded program to establish a network of new station for ground-based missiles in Europe.
Нещодавно Конгрес США профінансував програму створення в Європі мережі нових баз для розміщення ракет наземного базування.

4. Заміна іменника прикметником.

class struggle – класова боротьба

coalition government – коаліційний уряд

policy line – політична лінія

local authority – місцева влада

state system – державна система

world supremacy – світове панування

Заміна частини мови також може супроводжуватися зміною структури речення. Активний та пасивний дієприслівник теперішнього часу замінюються, як правило, особовими формами дієслова у складі підрядного речення:

Those people's deputies voting by hands present the OU – PSD – bloc. / Омі народні депутати, що голосують руками, представляють блок «Наша Україна – Народна самооборона».

Заміна частин мови вимагає від перекладача творчого підходу.

Перестановка слів, або пермутація, передбачає зміну порядку лексичних елементів під час перекладу. Ця трансформація застосовується для узгодження сполучуваності слів, характерної для англійської мови, з нормами та традиціями рідної мови. Основною причиною її використання є незбіг мовних структур, який виникає через відмінності у граматичній будові мов, способах вираження змісту та стилістичних особливостях [12, с. 58].

У практиці перекладу авіаційних текстів пермутація допомагає зберігати логіку й зрозумілість висловлювань. Такі зміни часто зумовлені тим, що в англійській мові поряд з головним словом часто розташовуються уточнювальні або визначальні компоненти, тоді як у багатьох інших мовах, зокрема в українській, такі компоненти розташовуються після головного слова.

Приклади перекладу авіаційних словосполучень із застосуванням перестановки:

Flight crew briefing — Брифінг екіпажу

Landing gear extension — Випуск шасі

Air traffic control — Диспетчерська служба

Flight deck door — Двері кабіни пілотів

Engine failure detection — Виявлення відмови двигуна

Пермутація в перекладі є важливим інструментом, який допомагає досягти стилістичної природності тексту, зробивши його більш органічним і зрозумілим для цільової аудиторії. Це особливо актуально, коли йдеться про технічні тексти, інструкції або інші матеріали, де точність і лаконічність є пріоритетними вимогами. У таких випадках перестановка структурних елементів речення дозволяє зберегти зміст і водночас забезпечити відповідність тексту стилістичним і граматичним нормам мови перекладу [12].

У технічних текстах, наприклад, кожне речення має бути максимально зрозумілим і не допускати двозначностей. Перестановка слів або цілих частин речення може стати вирішальним фактором, який забезпечить чіткість викладення та полегшить сприйняття тексту користувачем.

Для узагальнення наведеного матеріалу створимо таблицю, яка структуровано представить різні види перекладацьких трансформацій. У таблиці буде виділено основні категорії трансформацій, зокрема граматичні та лексичні, з детальним наведенням прикладів їхнього практичного застосування в перекладацькій діяльності. Такий підхід дозволить не лише систематизувати інформацію, а й наочно проілюструвати, як кожен тип трансформації використовується для досягнення адекватності перекладу. Ознайомитися зі структурою та прикладами можна в таблиці 3 (див. табл. 3).

Таблиця 3

Назви перекладацьких трансформацій та приклади їх застосування

№	Перекладацькі трансформації			
	Граматичні		Лексичні	
	Назва	Приклад	Назва	Приклад
1	Пермунтація (перестановка)	<i>Much time was wasted on the matter. / На цю проблему було витрачено багато часу.</i>	Конкретизація	<i>Pilot living "her dream" killed in crash after skydivers jump from plane near Niagara Falls. / Пілот, яка жила «своєю мрією», загинула у катастрофі після того, як парашутисти катапультиувалися з літака біля Ніагарського водоспаду.</i>
2	Субституція (заміна)	<i>I shall study those documents in greater detail.</i>	Генералізація значення слова	<i>The introduction of renewable energy sources</i>

Продовження таблиці 3

№	Перекладацькі трансформації			
	Граматичні		Лексичні	
	Назва	Приклад	Назва	Приклад
2	Субституція (заміна)	<i>Я розгляну ці документи докладніше.</i>	Генералізація значення слова	<i>served as a catalyst for innovation in the power industry.</i> / <i>Впровадження відновлюваних джерел енергії стало причиною інновацій в електроенергетиці.</i>
3	Додавання	<i>There are many different applications of this material. / Цей матеріал застосовується у багатьох різних галузях.</i>	Додавання слова (ампліфікація)	<i>In 2008 UN has proposed a world conference on <u>food supplies</u>. / У 2008 році ООН запропонувала скликати всесвітню конференцію з питань</i>

Продовження таблиці 3

№	Перекладацькі трансформації			
	Граматичні		Лексичні	
	Назва	Приклад	Назва	Приклад
3	Додавання		Додавання слова (ампліфікація)	<i>забезпечення людства продовольчими ресурсами.</i>
4	Вилучення	<i>The argument was awful while it lasted. / Суперечка була жахлива.</i>	Вилучення слова	<i>This is a regular and normal session of General Assembly. / Це звичайна сесія Генеральної Асамблеї.</i>
5	Комплексна трансформація	<i>The heart was found to stop within 10-20 seconds. / Виявилося, що серце зупиняється протягом 10-20 секунд</i>	Заміна частини мови	<i>The UN is the main legal body that acts as a check on sovereignty. / ООН – головний законний орган, який контролює суверенність (держав).</i>

Продовження таблиці 3

№	Перекладацькі трансформації			
	Граматичні		Лексичні	
	Назва	Приклад	Назва	Приклад
6			Перестановка слова	<i>Flight crew</i> <i>briefing</i> / <i>Брифінг</i> <i>екіпажу</i>

Перекладацькі трансформації, зокрема граматичні та лексичні, є важливими інструментами, що допомагають досягти адекватного перекладу з однієї мови на іншу. Вони необхідні для передачі змісту в умовах, коли структура мови оригіналу не збігається зі структурою мови перекладу. Граматичні трансформації, такі як перестановка, додавання, вилучення та заміна, часто супроводжуються лексичними змінами, щоб зберегти смисл і стиль тексту. В авіаційних термінах такі трансформації особливо важливі для точності та природності перекладу, що забезпечує збереження контексту та точності комунікації.

ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 2

Отже, жанри текстів авіаційного спрямування являють собою складну та багатогранну комбінацію різних стилістичних різновидів української мови, серед яких основну роль відіграють науковий, публіцистичний і діловий стилі. Ці жанри відображають унікальну специфіку авіаційної галузі, яка охоплює широкий спектр завдань, включаючи передачу технічної інформації, складання нормативної документації та створення інформаційних матеріалів. Вони вирізняються високим рівнем точності, структурованості, об'єктивності та лаконічності, що є необхідними для забезпечення зрозумілості та достовірності інформації.

Жанри текстів цього напрямку також вирізняються своєю багатосторонністю, адже включають різні стилі та підстилі, які відповідають різноманітним інформаційним потребам і цільовій аудиторії. Це дозволяє ефективно передавати як складні науково-технічні дані, так і регуляторні вимоги, а також популяризувати авіаційну науку через публіцистичні та інформаційні матеріали. Завдяки цьому авіаційні тексти виконують ключову роль у комунікації між спеціалістами, регуляторами та широкою громадськістю.

У процесі перекладу текстів авіаційного спрямування важливе значення мають перекладацькі трансформації, які забезпечують адекватне відтворення змісту мовою перекладу. Граматичні та лексичні трансформації дозволяють зберегти змістовну еквівалентність тексту, особливо у випадках, коли граматичні або лексичні структури мови оригіналу не відповідають нормам мови перекладу. У сфері авіаційної термінології ці трансформації стають критично важливими, оскільки точність і природність перекладу є основними умовами ефективної комунікації. Водночас вони сприяють збереженню контексту й адаптації текстів до потреб різних аудиторій, забезпечуючи зрозумілість і доступність інформації.

РОЗДІЛ 3. Особливості відтворення власних назв у текстах авіаційного спрямування з англійської на українську

3.1. Переклад назв. Загальні положення

З точки зору перекладу всі назви умовно поділяються на три основні групи:

1. Назви, в яких всі компоненти назви перекладаються українською мовою.
2. Назви, в яких всі компоненти назви не перекладаються, а транскодуються.
3. Назви, в яких один чи більше компонентів передаються через транскодування (транслітерування або транскрибування).

До першої групи відносяться, зокрема, словосполучення. Ті, що не містять власного імені (позначення навчальних закладів, громадських наукових та технічних організацій, дослідницьких інститутів, лабораторій, проектів, програм, тощо) [11, с. 423]:

- School for international training*** – Інститут міжнародної підготовки;
- University of Technology doctoral programme*** – Програма підготовки докторів наук Технологічного університету
- Council of economic advisers*** – Рада наукових консультантів
- Neurosciences research programme colloquium*** – Колоквіум програми нейрологічних досліджень
- International potato center*** – Міжнародний центр картоплі
- Free university*** – Вільний університет
- University College*** – Університетський коледж
- International Association for semiotic studies*** – Міжнародна асоціація семіотичних досліджень

Друга група включає назви підприємств та назви журналів [11, с. 424]:

- Intelligent systems*** – Інтеліджент Системз (компанія)
- Merx international*** – Меркс Інтернешнл (компанія)

Apple computers – Епл Комп'ютерз (компанія)

Journal of applied mathematics – «Джорнел оф еплайд математикс»
(журнал)

Sociology of language – «Сошиолоджи оф ленгвідж» (журнал)

Третя група включає в себе назви певних вищих навчальних закладів, іменних лабораторій, дослідницьких інститутів тощо [11, с. 424]:

University of Vienna – Віденьський університет

Simon Fraser University – університет ім. Саймона Фрейзера

University of Missouri-St. Louis – університет штату Міссурі у м. Сент-Луїс

Department of TV-Radio at Ithaca College in NYC state – кафедра радіомовлення і телебачення коледжу м. Ітака (штат Нью-Йорк)

Eastern Montana college – коледж східної Монтани

Middlesex County college – коледж графства Міддлсекс

The University of Oregon school of journalism – Інститут журналістики університету штату Орегон

Отже, переклад назв може здійснюватися трьома основними способами: переклад усіх компонентів назви, транскодування або комбінація цих підходів. До першої групи належать назви, які повністю перекладаються на українську мову і зазвичай включають позначення навчальних закладів, організацій або проектів без власних імен. Друга група передбачає повне транскодування назв, зокрема назв підприємств і журналів, що дозволяє зберегти автентичність та індивідуальність оригінальних назв. Третя група є змішаною і використовує як переклад, так і транскодування окремих компонентів, зокрема у випадках з іменами університетів чи дослідницьких установ.

Такий підхід до перекладу дозволяє зберегти точність і автентичність оригінальних назв, враховуючи їхню специфіку та контекст. Це важливо для забезпечення коректної передачі інформації у різних галузях, особливо в освітніх та наукових сферах.

3.2. Особливості перекладу окремих груп назв

3.2.1. Назви навчальних закладів, факультетів, кафедр, лабораторій

Переклад назв вищих навчальних закладів, таких як університети та коледжі, може викликати певні труднощі у перекладачів, особливо на початковому етапі. У процесі перекладу таких назв важливо передусім точно визначити, що саме позначають власні імена у складі назви — це може бути назва міста, адміністративної одиниці, особи тощо. Назви навчальних закладів, які включають найменування штатів (у США, Австралії), провінцій (у Канаді), графств (у Великобританії), земель (у Німеччині), міст або інших географічних об'єктів, зазвичай перекладаються за допомогою таких підходів [11, с. 425]:

1. До назви додається слово «штат», «провінція», «місто», тощо.

University of Toledo – університет міста Толедо

University of Texas – університет штату Техас

2. Топонім-іменник перетворюється у відповідний прикметник.

University of California – Каліфорнійський університет

University of Birmingham – Бірмінгемський університет

University of Sydney – Сіднейський університет

Деякі назви можуть містити поряд з позначенням штату позначення міста:

University of Massachusetts Amherst – університет штату Масачусеттс у м. Амгерст

Якщо назва навчального закладу містить антропонім, то вона перекладається одним з двох основних способів [11, с. 425]:

1. У назву вводиться слово «імені».

William Jewell College – коледж ім. Вільяма Джуелла

John Gopkins University – університет ім. Джона Гопкінса

2. Формою родового відмінку або називного відмінку (у лапках) відповідного антропоніма.

John Brown University – університет Джона Брауна (університет «Джон Браун»)

Назви факультетів, кафедр, лабораторій тощо перекладаються:

Department of history – історичний факультет

Jet Propulsion Laboratory – лабораторія реактивного руху

Geophysics laboratory – геофізична лабораторія

Biology department – кафедра біології

Зауважимо, що слово **department**, в залежності від контексту, може перекладатися по різному, зазвичай як «факультет», «кафедра», або «відділення».

Отже, переклад назв навчальних закладів, факультетів, кафедр та лабораторій вимагає уважного підходу та знання мовних і культурних особливостей. Основними стратегіями перекладу є додавання слів, які уточнюють адміністративну або географічну належність (наприклад, «штат», «місто»), або перетворення топонімів на прикметники. У випадку з антропонімами переклад здійснюється за допомогою введення слова «імені» або використання родового відмінка імені. Це дозволяє зберегти точність та контекстність назв при їх перекладі, що є особливо важливим для міжнародного освітнього і наукового співробітництва.

3.2.2. Назви журналів

Транслітерація, або транслітерування, — це процес перетворення систем письма, при якому кожен графічний елемент (знак) однієї писемності відтворюється відповідним графічним елементом іншої. У цьому процесі іноземні власні імена та географічні назви передаються літерами українського алфавіту, при цьому не враховуються особливості їхньої вимови:

Hull – Гуль

Walter – Вальтер

Worcester – Ворчестер

Hudson – Гудзон

Правила транслітерації встановлюються спеціальними стандартами. Комісією української правничої термінології Верховної Ради України було розроблено обов'язковий для використання у правничих та офіційних текстах стандарт транслітерації українських власних імен та географічних назв літерами та буквосполученнями латинського алфавіту [26] (див. табл.4).

Таблиця 4

Офіційна схема українсько-англійської транслітерації

№	Український алфавіт	Латиниця	Позиція у слові
1	Аа	Aa	
2	Бб	Bb	
3	Вв	Vv	
4	Гг	Hh	
5	Ґґ	Gg	
6	Дд	Dd	
7	Ее	Ee	
8	Єє	Ye	на початку слова
		ie	в інших позиціях
9	Жж	Zh zh	
10	Зз	Zz	
11	Ии	Yy	
12	Іі	Ii	
13	Її	Yi	на початку слова
		i	в інших позиціях
14	Йй	Y	на початку слова
		i	в інших позиціях
15	Кк	Kk	
16	Лл	Ll	
17	Мм	Mm	

Продовження таблиці 4

№	Український алфавіт	Латиниця	Позиція у слові
18	Нн	Nn	
19	Оо	Oo	
20	Пп	Pp	
21	Рр	Rr	
22	Сс	Ss	
23	Тт	Tt	
24	Уу	Uu	
25	Фф	Ff	
26	Хх	Kh kh	
27	Цц	Ts ts	
28	Чч	Ch ch	
29	Шш	Sh sh	
30	Щщ	Shch shch	
31	Юю	Yu	на початку слова
		iu	в інших позиціях
33	Яя	Ya	на початку слова
		ia	в інших позиціях

Транскрипція або **транскрибування** це наукова система запису мови, яку вживають у мовознавстві. Її мета послідовно відбити звуковий склад мови, чого часто не робить звичайна орфографічна система. Вона полягає у фонетичній передачі імені, тобто так, як воно звучить на іноземній мові: *Brighton* – Брайтон, *New York* – Нью-Йорк.

Два зазначені вище способи перекладу часто об'єднують під єдиною назвою **транскодування**.

Транскодування - це такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови

перекладу, наприклад, **management** - менеджмент, **emitter** - емітер, **periscope** - перископ, **perforator** - перфоратор, **piperitone** - піперитон.

Розрізняють чотири види транскодування:

1. Траскрибування або транскрипція.
2. Транслітерування.
3. Змішане транскодування (переважне застосування траскрибування із елементами транслітерування).
4. Адаптивне транскодування (коли форма слова в вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу).

Назви журналів, як вже зазначалося, не перекладаються, а транскрибуються [11, с. 425]:

Physical review – «Фізікл рев'ю»

Language – «Ленгвідж»

International Journal of macromolecular chemistry – «Інтернешнл джорнал оф макромолек'юлар кемістрі»

Journal of applied mathematics – «Джорнал оф епплайд математікс»

Spectroscopy and optics – «Спектроскопі енд оптікс»

Semiotica – «Семіотіка»

European polymer journal – «Юропіен полімер джорнал»

Physics letters – «Фізікс леттерс»

З урахуванням запитів користувачів перекладу до транскодованої назви журналу може додаватися у дужках її переклад українською мовою:

Chemical abstracts – «Кемікал абстрактс» («Хімічний реферативний журнал»)

Solid-state physics – «Солід стейт фізікс» («Фізика твердого тіла»)

International affairs – «Інтернешнл афферс» («Міжнародні справи»)

Journal of sociology – «Джорнал оф сошиолоджи» («Соціологічний журнал»)

В інформаційних цілях (наприклад, у рефератах тощо) назви журналів доцільно перекладати після того, як вони подані в тексті перекладу (реферату) в транскодованому вигляді [11, с. 425]:

International Journal of marine law – «Інтернешнл джорнел оф марін ло» («Міжнародний журнал з морського права»)

Biological abstracts – «Байолоджикал ебстректс» («Реферати праць з біології»)

Child psychology – «Чайлд сайкологджи» («Дитяча психологія»)

Отже, транскодування, що охоплює транслітерацію та транскрипцію, є важливим інструментом у перекладі іноземних власних імен, географічних назв та термінів. Транслітерація відтворює графічну форму слова без врахування вимови, тоді як транскрипція передає звуковий склад слова. Обидва методи забезпечують точність передання інформації в різних контекстах – від юридичних документів до наукових публікацій. Різні види транскодування, такі як змішане та адаптивне, дозволяють ще більше уточнити переклад, пристосовуючи його до специфіки мови перекладу.

3.2.3. Назви наукових та технічних установ

Наукова або технічна установа може називатися за змістом діяльності (institute of biochemistry – Інститут біохімії, car development centre – Центр розробки автомобілів) або умовно (endeavour Research Institute – Науково-дослідницький інститут «Ендевор», the gauss laboratory – лабораторія ім. Гауса).

Назви наукових установ, зазвичай, перекладаються [11, с. 426]:

Institute of theoretical physics – Інститут теоретичної фізики

National anthropological research centre – Національний антропологічний дослідницький центр

International peace institute – Інститут з досліджень міжнародного миру

Institute of oriental studies – Інститут сходознавства

Якщо до складу назви входить антропонім, то у перекладі додається слово «імені» або його скорочення [11, с. 426]:

M. Planck institute – *Інститут ім. М. Планка*

Bertran Russell centre – *Дослідницький центр ім. Бертрана Рассела*

Умовний елемент у назві не перекладається, а транскодується:

Freedomways institute – *Інститут «Фрідомвейз»*

Alert research corporation – *Науково-дослідна корпорація Алерт*

У перекладі назв наукових і технічних установ важливо дотримуватися точності, враховуючи змістову і умовну структуру назви. Установи, названі за напрямком діяльності, перекладаються відповідно до їхньої спеціалізації, що забезпечує зрозумілість та точність. Якщо назва містить антропонім, у перекладі додається вказівка «імені», що відображає повагу до науковців та їх внесок у відповідну галузь. Умовні елементи залишаються в оригінальній транскрибованій формі, що зберігає автентичність бренду. Такий підхід допомагає уникнути двозначностей, зберігає зміст і впізнаваність назв установ.

Отже, при перекладі назв наукових і технічних установ важливо зберігати точність і змістову відповідність, що забезпечує правильне розуміння специфіки діяльності установи. Назви, що відображають напрямок роботи, перекладаються за їх спеціалізацією, створюючи однозначне розуміння функції установи. У випадку, коли в назві є антропонім, додається вказівка «імені», що підкреслює повагу до особи, на честь якої названо установу. Умовні елементи в назвах не перекладаються, а транскодуються, зберігаючи їхню автентичність. Цей підхід дозволяє зберегти оригінальну структуру назв і робить їх зрозумілими для різних аудиторій, що важливо для наукових і технічних комунікацій.

3.2.4. Назви підприємств

Назви підприємств (фірм, компаній, корпорацій тощо) не перекладаються а транскодуються [11, с. 426]:

Dou Chemical – (концерн) Доу кемікал

General Motors – (корпорація) Дженерал моторс

Harris Paint Company – (компанія) Гарріс Пейнт Компані

Sony Corporation – Соні корпорейшн

Зауважимо, що загальний елемент у складі назви (тощо) також не перекладається, якщо він є частиною назви підприємства. Оскільки в англійських текстах назва підприємства нерідко дається без характеристики підприємства, вираженого звичайно зазначенням загальним елементом, у перекладі доцільно вводити такий елемент (іноді разом з поясненням щодо сфери діяльності), особливо коли підприємств є маловідомим або невідомим взагалі [11, с. 426]:

Texaco – нафтовидобувна компанія Тексако

General Electric – електротехнічна корпорація Дженерал електрик

White Manufacturers Ltd. – компанія Вайт мануфекчерерз лтд.

Stanson&Brothers – фірма Стенсон енд бразерс

Абревіатури у складі назв компаній звичайно транскрибуються, а не транслітеруються:

CHC Ltd. – Сі-Ейч-Сі Лімітед

GMN – компанія Джи-Ем-Ен

IK Marketing – компанія Ай-Кей Маркетинг

Отже, переклад назв наукових і технічних установ, а також підприємств має свої специфічні підходи, які залежать від типу установи та її елементів. Назви наукових установ зазвичай перекладаються повністю, з додаванням слова «імені» у випадку використання антропоніма. Умовні елементи назв транслітеруються без перекладу. Назви підприємств, навпаки, рідко перекладаються і переважно транскрибуються. Загальні елементи назв (як-от «компанія» або «корпорація») можуть додаватися для роз'яснення сфери діяльності підприємства, особливо якщо воно є маловідомим. Абревіатури також транскрибуються, що забезпечує точність та збереження автентичності назви.

3.2.5. Назви громадських наукових і технічних організацій

У практиці перекладу усталеним вже є правило, згідно з яким назви громадських організацій перекладаються повністю, причому якомога ближче до оригіналу, якщо це точно передає значення назви та не порушує норм мови перекладу [11, с. 427]:

International Society of General Research – Міжнародне товариство фундаментальних досліджень;

American Association of Electrical Engineers – Американська асоціація електротехніки (або: ... електротехніків).

Для точнішої передачі значення назви нерідко у перекладі вживаються додаткові слова, відсутні в англійській назві [11, с. 427]:

Global Security Association – Асоціація дослідників глобальної безпеки;

International Non-Government Organization – Міжнародна організація неурядових організацій.

Перекладаються також назви наукових фондів та фондаций [11, с. 427]:

Italian National Science Foundation – Італійська національна наукова фундація;

US National Science Foundation – Національна наукова фундація США;

Spanish National Foundation for Scientific Research – Іспанський національний фонд наукових досліджень.

Отже, переклад назв громадських наукових і технічних організацій зазвичай здійснюється шляхом повного відтворення змісту оригінальної назви, що забезпечує точне розуміння її значення. Перекладачі прагнуть максимально зберегти структуру та зміст, додаючи лише необхідні слова для уточнення значення або відповідності нормам мови перекладу. У випадку з фондами та фундаціями їхні назви також перекладаються повністю, що сприяє зрозумілості та узгодженості з іншими подібними організаціями.

3.3. Загальний елемент у складі назви

Деякі власні імена складаються частково або повністю з загальних слів, наприклад [11, с. 428]:

Red Sea – Червоне море

Pacific Ocean – Тихий океан

Такі назви, як правило, перекладаються на українську мову:

The United Kingdom – З'єднане Королівство

Department of Technology – технологічний факультет

Але є і деякі винятки, наприклад, **the English Channel** – Ла-Манш.

Загальні слова, що входять до складу назв, які містять, крім того, власні імена, перекладаються чотирма основними способами (а власні імена в них транскрибуються або передаються існуючими українськими відповідниками) [11, с. 428]:

1. Загальний елемент перекладається.

North Dakota – Північна Дакота

Admiralty Islands – Адміралтейські острови

Strait of Gibraltar – Гібралтарська протока (або: протока Гібралтар)

William the Conqueror – Вільгельм-завойовник

Найчастіше такий спосіб застосовується у перекладі складних географічних назв, що містять такі загальні слова, як **mountains, gulf, lake, sea, ocean** тощо. Якщо ж загальне слово вжито у складі назви не у своєму прямому значенні, то воно не перекладається, а транскрибується [11, с. 428]:

Black Island – Блек-Айленд (місто у США)

Rock Springs – Рок-Спрингс (місто в Австралії)

2. Загальний елемент транскрибується, якщо у транскрибованій формі він достатньо відомий користувачеві перекладу.

Carson City – Карсон-Сіті

Kansas City – Канзас-Сіті

3. Загальний елемент і перекладається, і транскодується одночасно.

Rocky Mountain – гора Рокі-Маунтин

the Grand River – ріка Гранд-Рівер

Bull Lake – озеро Булл-Лейк

Firth of Clyde – затока Ферт-оф-Клайд

4. Загальний елемент додається до назви.

the Standard Oil – нафтова компанія Стандарт Ойл

Цей спосіб застосовується тоді, коли власна назва в англійському тексті вжита без загального елемента або коли загальний елемент є часткою назви.

Отже, переклад власних назв, що містять загальні елементи, потребує уваги до специфіки використання загальних слів. Залежно від значення і контексту, загальні елементи можуть перекладатися, транскрибуватися або комбінувати обидва способи. Географічні назви зазвичай перекладаються, що полегшує розуміння українським користувачам. Однак, у випадках, коли загальне слово не має прямого значення (як у назвах міст), застосовується транскрибування, що зберігає автентичність. Деякі назви вимагають додавання загального елемента для підвищення зрозумілості. Різноманітність підходів до перекладу забезпечує точність та адекватне сприйняття назв в українському контексті.

3.4. Фірмові назви

Ергонім — різновид онімів, що позначає власні назви різноманітних установ, закладів, магазинів. Також ергонімами називають власні назви, які стосуються різноманітних організацій та спілок чи інших об'єднань людей. Тобто фірмові назви, за своєю сутністю, є різновидом ергонімів.

Фірмові назви виробів, технологій тощо є дуже поширеними у науковій та особливо технічній літературі і становлять певні труднощі перекладу через особливості їх утворення. За своєю структурою вони розподіляються на прості, що складаються з одного слова, та складні, що складаються з двох або більше слів [11, 432]:

marblite – «марбліт» (мармуровидне скло)

Toyota – «Тойота»

Tetra Pack – «тетрапак» (термозварювана картонна пачка у формі тетраедра для молока, соків тощо)

Quick-Rotan – «прилад для керування швацькою операцією»

Прості фірмові назви часто утворюються шляхом скорочення складних слів або словосполучень [11, 432]:

Navstar (від navigation by stars) – Навстар (глобальна система космічної навігації)

Winterm (від Windows terminal) – термінал «Вінтерм» для роботи з прикладними програмами для операційної системи Windows та з глобальною мережею Internet

Складні фірмові назви нерідко мають у своєму складі власну назву та загальний іменник, що визначає вид позначеного власною назвою об'єкта:

Orbitest machine – машина Орбітест (для випробовування якості сталевих труб)

HP 600 Deskjet printer – струменевий принтер HP 600

Іноді фірмова назва утворюється від фрази, наприклад:

bag-o-matic (від bag of automatic formation) – бегоматик (форматор-вулкані-затор шин)

Фірмова назва може входити до складу терміна і у перекладі виступати як компонент складного терміна:

Tripol ammonia cycle – амоній-катіонування за методом «Тріпол»

Значна кількість фірмових назв досить швидко стає загальноновживаною номенклатурою і має українські відповідники, зафіксовані у перекладних словниках, наприклад [11, 432]:

cellophane – целофан

plexiglass – плексиглас

aspirin – аспірин

alnico – алніко (магнітний сплав алюмінію, нікелю та кобальту)

Polaroid – Полароїд (фотоапарат)

nylon – нейлон

Fortran – фортран

Фірмові назви звичайно не перекладаються, а транскодуються, тобто транслітеруються або транскрибуються [11, 433]:

Coca-Cola – кока-кола

Panadol – панадол

Ford Taurus – Форд-Таурус

Concord – Конкорд

Pentium – Пентіум

fiberglass – фіберглас

У випадку перекладу нових, невідомих або маловідомих фірмових назв крім транскодування слід застосовувати пояснення назви, що може подаватися як лівостороннє означення або у дужках після транскодованої назви:

Dicryl – фотополімерний матеріал «Дікрил», або «Дікрил» (фотополімерний матеріал)

Pyrex – боросилікатне скло пірекс

tergal – тергал (поліефірне волокно)

Naviglade – курсовий і глісаний приймачі системи посадки з радіомаяком «Навіглейд»

Autodin – автоматична цифрова мережа зв'язку Автодін

Слід мати на увазі, що наявні у фірмовій назві англійські літери переносяться без змін у переклад:

Triton X-110 – Тритон X-100 (нейтральний детергент)

Panasonic KF-2016 fax – факсовий апарат Панасонік KF-2016

Іноді фірмова назва не транскодується, а перекладається відповідним українським терміном:

Ohrnell – підвісний замкнутий транспортер

Technamation – стереодрук

Окремі з таких назв можуть перекладатися обома способами:

Variac – варіак (або «регульований (авто)трансформатор» чи «регульований трансформатор Варіак»)

Деякі однослівні фірмові назви можна перекладати прийменниково-іменниковим словосполученням, де прикметник утворено від транскодованої фірмової назви, а іменник позначає вид об'єкту:

Thiokol – *тіоколовий герметик*

Останнім часом у літературі спостерігається тенденція не передавати фірмову назву у перекладі або транскодованій формі, а переносити її в оригінальному вигляді в український текст [11, 433]:

One of the many advanced equipments is a Type 1170 Soniclean surgical instrument cleaner.

Одним з таких сучасних приладів є стерилізатор хірургічних інструментів Type 1170 Soniclean.;

Windows NT 5.0 nears second beta with more performance features.

Скоро починається тестування поліпшеної бета-версії ОС Windows NT 5.0.

Такий спосіб видається доцільним у тих випадках, коли необхідно максимально точно передати фірмову назву.

Отже, переклад фірмових назв вимагає гнучкого підходу, враховуючи їх структуру, поширеність і цільову аудиторію. Загалом, фірмові назви не перекладаються дослівно, а переважно транскодуються, що допомагає зберегти впізнаваність бренду. Прості назви зазвичай передаються шляхом транскрипції або транслітерації, а складні можуть вимагати як транскодування, так і пояснення значення. У випадку нових або маловідомих назв рекомендовано додавати описові уточнення, що підвищує їхню зрозумілість. Іноді фірмові назви залишаються в оригінальній формі, що особливо важливо для технічної документації, де точність і специфікації мають ключове значення.

3.5. Антропоніми

Антропонімія, також відома як антропоніміка або антропомастика, походить від двох давньогрецьких слів: «ἄνθρωπος» (anthrōpos), що означає

«людина», та «ѡвоѡ» (онома), що означає «ім'я». Це наука про антропоніми — власні імена людей, як індивідуальні, так і колективні. Антропонімія є частиною ономастики [44, с. 519].

Аналіз та інтерпретація антропонімів полягає в обробці зібраної інформації. Він включає:

1. Лінгвістичний аналіз.
2. Порівняльно-історичний метод.
3. Географічний метод.
4. Статистичний метод.

Антропонімія індивідуальних імен та прізвищ та їх взаємних кореляцій охоплює дослідження [44, с. 520]:

1. Особистих імен — набору імен, якими відома людина чи тварина.
2. Імен, наданих при народженні, що зазвичай даруються батьками немовляти (може бути частиною особистих імен).
3. Прізвищ, також відомі як родові імена, що є спадковою частиною особистого імені.
4. Прізвиськ, також відомих як «нікнейм», неформальне замінення справжнього імені людини.
5. Псевдонімів — вигаданих імен, що можуть використовуватися для різних певних цілей.
6. Мононімів — імен, що складаються з одного слова.
7. Матронімів — особистого імені, яке базується на імені матері або предка жіночої статі.
8. Патронімів — компонента імені, що базується на імені батька чи дідуся.
9. Епонімів — людини або предмета, на честь якого або для якого названо щось.
10. Текнонімів — імен, отриманих за наявності дітей.

Антропоніми можуть також класифікуватися за статтю: чоловічі імена називають андронімами, а жіночі — гінонімами.

Антропонімія є соціокультурним інструментом для дослідження культури індивіда. Ім'я може розкрити національність і сімейну історію людини. Антропоніми мають як національне, так і культурне значення, адже вони забезпечують збереження лінгвістичної, культурної та історичної інформації.

Власні імена людей не перекладаються, а транскодуються (про транскодування як спосіб перекладу [11, с. 436]. Існують певні правила передачі власних імен у перекладі, що встановлюють українські відповідники англійських літер і звуків та певних сполучень букв і літер. Так, літера "**h**" у прізвищі **Henderson** передається як «г» («Гендерсон»), літера "**w**" в імені **William** - як «в» («Вільям»), літера "**r**" в кінці імені **Roger** - як «р» («Роджер»), сполучення літер "**th**" у прізвищі **Booth** – як «т» («Бут»), а в прізвищі **Crothers** – як «з» («Крозерс»), сполучення літер "**kn**" у прізвищі **Knowles** як «н» («Ноулз») і т. ін.

При передачі антропонімів українською мовою застосовується транскрибування, транслітерування і змішаний спосіб (поєднання транскрибування і транслітерування). Наприклад, прізвище **Hope** передається за допомогою транскрибування – *Гоуп*, ім'я **Lancing** за допомогою транслітерування («Лансінг»), а прізвище **Pattrey** за допомогою змішаного способу «Паттрі». Зараз спостерігається тенденція до ширшого застосування транскрибування антропонімів і зменшення застосування транслітерування (наприклад, ім'я **Liza** передається не як «Ліза», а як «Лайза»).

Наведемо ще декілька прикладів антропонімів:

Thomas – Томас

Smith – Сміт

Johnson – Джонсон

Edward – Едвард

Catherine – Кетрін

Harrison – Гаррісон

Phillips – Філіпс

Stewart – Стюарт

Отже правила передачі власних імен з англійської мови на українську, зокрема за допомогою транскрибування, транслітерування або їх поєднання. При цьому враховуються особливості англійської фонетики і правопису. Спостерігається тенденція до більш частого використання транскрибування, що дозволяє зберігати оригінальне звучання імен, замість традиційного транслітерування.

3.6. Назви книг і заголовки статей

Назви книг і заголовки статей, як правило, співвідносяться з основною темою книги і мають номінативний характер, тобто представлені певною номінативною групою, наприклад [11, с. 441]:

Remarks on the Foundations of Mathematics – *Зауваги щодо основ математики*

A Course in Social Anthropology – *Курс соціальної антропології*

Principles of Economic Analysis – *Принципи економічного аналізу*

Advances in Polymer Science – *Досягнення полімерної науки*

Irrationality: An Evolutionary Outlook – *Ірраціональність з погляду Теорії еволюції*

Theory and Data in Social Sciences – *Теорія та емпіричний матеріал у суспільних науках*

У більшості випадків переклад назв книг не становить проблеми, однак є деякі моменти, на яких слід зупинитися трохи докладніше. Окрім досить спеціальних термінів, у назвах книг часто зустрічаються деякі лексичні елементи і граматичні форми, особливості перекладу яких необхідно знати. Деякі назви та заголовки представлені зворотом з дієприкметником, який звичайно передається на українську мову іменником [11, с. 441]:

Redefining Evolution: A Variational Approach – *Нове розуміння еволюції: варіаційний підхід*

Extending Darwinism: Perspectives from the Physical Sciences – *Розширення дарвінізму: погляди з точки зору фізичних наук*

Reducing Self-Interest and Improving the Reliance of Economic Research

– Зменшення корисливості та підвищення надійності економічних досліджень

Expanding the Circle: Some Moral Implications of the Relativity Theory

Розширення кола: Моральні імплікації теорії відносності

Interpreting the Philosophy of Science – Інтерпретація філософії науки

Transforming Social Theory – Трансформація соціальної теорії

Форма наказового способу дієслова у заголовку або назві може перекладатися неозначеною формою:

Hear the Light – Почути світло

Stop the Futile Discussion – Припинити безплідну дискусію

Досить поширені в назвах книг і статей такі слова, як **study** «дослідження», **foundations** або **fundamentals** «основи», **elements** «основи, начала», **guide** «довідник» або «керівництво», **introduction** «вступ», **note** «зауваження, заувага», **issue** «питання, проблема», **case** «справа, приклад», **reader** «хрестоматія», **textbook** «підручник», **handbook** «довідник» (або «посібник»), **contribution** «внесок, досягнення», **direction** «напрямок», **paper** «праця, стаття» тощо:

A Study of Cognition – Дослідження пізнання

An Experimental Study of the Effects of Space Wars – Експериментальне дослідження наслідків космічних війн

Elements of Symbolic Logic – Основи символічної логіки

Principles of Research – Принципи наукових досліджень

Essentials of Demography – Короткий курс демографії

Papers from the Fourth Regional Meeting of American Philosophical Society in Chicago – Матеріали 4 регіонального засідання Американського філософського товариства (Чикаго)

Selected Papers of B. Traddle – Вибрані праці Б.Треддла

Explorations in Global Theories – Дослідження глобальних теорій

Handbook of Paleolithic Typology – Довідник з палеолітичної типології

Reader in Culture Change – Хрестоматія із змін в культурі

A Practical Guide to Arrest and Detention – Практичне керівництво з арешту і затримання

Administrative Law Textbook – Підручник з адміністративного права

Сполучення слова **basic** з іменником-назвою галузі науки або техніки перекладається як «основи+назва відповідної галузі науки або техніки»:

Basic Electronics for Scientists – Основи електроніки для науковців

Basic Physics for Schools – Основи фізики для школярів

Словосполучення **new analysis** перекладається як «нове в аналізі» (***New Analysis in Social Classes*** – Нове в аналізі суспільних класів), **more about** - як «ще про» (***More about Local Constraints*** – Ще про локальні обмеження), **recent contributions** як «нове (у дослідженні)» (***Recent Contributions to the Theory of Knowledge*** – Нове у теорії знань), **new ways of analyzing** – як «нові підходи в аналізі» (***New Ways of Analyzing International Relations*** – Нові підходи в аналізі міжнародних відносин).

В назвах книг і статей можуть використовуватися частини прислів'їв та метафоричні слова [11, с. 442]:

As You Sow: Three Studies in the Social Consequences of Agribusiness – Як посієш...: Три дослідження з суспільних наслідків агробізнесу

The Anatomy of the Aeroplane – Анатомія літака

The Roots of American Bureaucracy – Витоки американської бюрократії

В англійських заголовках або підзаголовках зустрічаються й запозичені з інших мов слова, наприклад, ***Festschrift*** (нім.) «ювілейна збірка (на честь якогось вченого)»:

New Horizons in Physics: A Festschrift in Honor of Professor V.A. Chaterjee – Нові перспективи у фізиці: Ювілейна збірка на честь професора В.А.Чатерджі

A Festschrift for O. Stenson – О.Стенсону: Ювілейна збірка

Назви книг, перекладених з латини на англійську мову, можуть подаватися латиною:

Agricola Georgius, De re metallica – Агрікола Георгій. Про метали

Отже, переклад назв книг та статей є складним і відповідальним завданням, яке вимагає уважного підходу до контексту, стилістики та лексичних особливостей оригінального тексту. У процесі перекладу необхідно враховувати не лише мовні, а й культурні аспекти, адже назва часто є не лише відображенням змісту тексту, а й інструментом для привернення уваги цільової аудиторії. Вона має бути зрозумілою, привабливою і водночас точно передавати суть оригінального твору.

Особливу увагу слід звертати на стильову специфіку, притаманну оригіналу. Назва може містити метафори, гру слів, історичні чи культурні відсилання, що потребують адаптації для українського читача. При цьому важливо зберігати структуру, смислові акценти та емоційний настрій, які були закладені автором у вихідному тексті.

Крім того, переклад назв залежить від жанрової приналежності твору. Для художньої літератури актуальним є збереження образності та стилістичної виразності, тоді як у наукових статтях чи академічних виданнях на перший план виходить точність і відповідність термінології. У випадку популярної літератури або журналістських матеріалів значну роль відіграє комерційна привабливість назви, її здатність викликати інтерес у читача.

Процес перекладу також включає врахування ринку та культурних очікувань аудиторії. Наприклад, назви, які містять культурно специфічні поняття, можуть вимагати адаптації або пояснення. У деяких випадках доцільно використовувати транскрипцію, транслітерацію чи навіть створювати нову назву, яка більш відповідатиме сприйняттю у цільовій культурі.

Таким чином, переклад назв книг і статей є багатограним процесом, що поєднує лінгвістичні, культурологічні та маркетингові аспекти. Від майстерності перекладача залежить, чи зможе перекладена назва зберегти дух і суть оригіналу, водночас відповідаючи очікуванням української аудиторії. Це завдання вимагає не лише професійних знань, а й творчого підходу, який дозволяє знаходити оптимальні рішення навіть у складних випадках.

ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 3

Переклад власних назв з англійської мови на українську вимагає ретельного та уважного підходу, який враховує мовні, культурні та функціональні особливості кожної конкретної назви. Існує три основні методи перекладу назв: повний переклад, транскодування та комбінований підхід, і вибір методу залежить від того, який результат є більш доречним для передачі змісту та звучання оригіналу.

Перший метод, що передбачає повний переклад усіх компонентів назви, найчастіше застосовується до назв установ, факультетів, лабораторій та проектів, які не містять власних імен і мають виражений загальнозмістовий характер. Такий підхід дозволяє спростити розуміння і зробити інформацію доступною для української аудиторії, що особливо важливо для освітніх та наукових установ.

Другий метод, транскодування, охоплює транслітерацію та транскрипцію, зберігаючи автентичність і звукове відтворення оригінальних назв, що є особливо актуальним для імен компаній, журналів та технічних брендів. Транслітерація фокусується на графічному збереженні назви, тоді як транскрипція передає її звукову форму, дозволяючи зберегти автентичність у випадках, коли важливо відтворити оригінальне звучання. Цей метод використовується для збереження впізнаваності та точності, особливо в юридичних та наукових контекстах, де це сприяє уникненню помилок.

Третій, комбінований підхід поєднує переклад та транскодування і використовується, коли назви містять окремі компоненти, що потребують різних методів передачі. Наприклад, університети або науково-дослідні установи можуть вимагати перекладу загального опису та транскодування імені особи, в честь якої названо установу. Це дозволяє досягнути балансу між зрозумілістю і збереженням оригінальної автентичності.

Особливу увагу слід приділяти перекладу назв із антропонімами, додаючи слово «імені» або використовуючи родовий відмінок для імені. Це не лише забезпечує точність і зрозумілість для української аудиторії, але й

дозволяє зберегти культурне значення, пов'язане з пошаною до особи, в честь якої названо установу. Умовні елементи назви, які не мають відповідників в українській мові або можуть втратити оригінальне значення, зберігаються шляхом транскодування, що забезпечує їхню автентичність і точне сприйняття в науковій та технічній сферах.

Таким чином, підходи до перекладу власних назв значно залежать від характеру установи, бренду або організації та від цільової аудиторії. Для назв, пов'язаних із бізнесом та комерційними брендами, здебільшого використовується транскодування, оскільки це дозволяє зберегти оригінальний бренд та забезпечити його впізнаваність на ринку. Назви ж громадських наукових і технічних організацій частіше перекладаються повністю або з додаванням уточнюючих слів, що забезпечує їх зрозумілість та коректне сприйняття в українському контексті.

Отже, переклад власних назв вимагає зваженого підходу, який поєднує транслітерацію, транскрипцію та переклад. Кожен з методів сприяє досягненню коректності, автентичності та зрозумілості залежно від типу назви та її функції в тексті, а різноманітність підходів забезпечує адекватну передачу змісту назв в українському мовному середовищі, сприяючи розвитку міжнародного наукового та освітнього співробітництва.

РОЗДІЛ 4. Створення тестів на платформі Moodle для освітньої системи Mentor НАУ «ХАІ» для курсів науково-технічного перекладу

4.1. Основні вимоги до складання тестових завдань

Тест – це система висловлювань, що дозволяє отримати об'єктивне відображення реально існуючих відносин між людьми, їх властивостей, ознак і кількісних параметрів [33, с. 3].

Помилково побутує уявлення, що тестування використовується головним чином у вивченні психологічних проблем. Дійсно, в психології тестування є найбільш ефективним методом вивчення людини. Але сфера використання тестування не обмежується тільки психологічної проблематикою.

Велику роль в дослідженні за допомогою тестування грає конструкція тесту.

Тест включає набір висловлювань та оцінок по певній проблемі або ситуації. Оцінки можуть бути спрощені (типу «згоден» – «не згоден» або відповіді відповідно до шкали (наприклад: «цілком вірно», «вірно», «швидше за вірно», «важко відповісти», «швидше за невірно», «невірно», « цілком невірно»). Шкала передбачає цифрове оцінювання у вигляді рейтингових коефіцієнтів або вибору ступеня згоди.

Конструкція тестових завдань має допускати обробку результатів згідно певних статистичних програм. Кожне тестове завдання має ключ-відповідь, яка надає можливість обробити інформацію, які ми отримуємо як результат згідно з метою тестування.

Існують основні правила, які допомагають формулювати висловлювання. Вони налічують наступні пункти:

1. Висловлювання повинно мати коротку форму, але не більше одного підрядного речення.
2. Дослідження, які є зрозумілими для всіх (респондентів).

3. Висловлювання не повинні містити відкрити відповідь чи хоча б натяк стосовно правильної, схвалюваної або очікуваної відповіді.

4. Мають бути відповіді зі структурною формою з кожного висловлювання бажано мати з одним і тим же числом альтернатив (не менше 5 і не більше 11).

5. Тест не повинен містити лише ті питання, які мстять виключно позитивні або тільки негативні відповіді.

6. У кожній відповіді тесту слід надавати лише один варіант відповіді.

Під час складання тестових завдань має бути враховувано його основні характеристики. Надійність є однієї з головних і найважливіших характерних рис. Їх пов'язують з точністю, яка надає можливість вимірювання, а потім переведення до кількісних показників. Надійність можна визначити метою, завданнями, характером дослідження тестів, висловлюваною якістю.

Валідність тестів (основні вимоги) – це можливість показувати та вимірювати те, що відповідає певним цілям. Це відноситься не тільки до самих тестових завдань, але і до самого процесу їх проведення та складання. Валідність тестових завдань можна перевірити шляхом порівняльної оцінки результатів, які отримуються іншими методами, або шляхом формування груп, можна перевірити валідність відповідно до змісту тесту, провести аналіз кожного його висловлювання.

Тести – це не тільки якісний метод перевірки накопичених знань, але і значно більш об'єктивний та якісний спосіб оцінювання. Об'єктивність тестових завдань обґрунтовується згідно зі стандартизацією проведення тестових завдань, а також шляхом стандартизації та перевірки якості, які були взяті з окремих завдань і тестових завдань в цілому [33, с. 3].

Тести є своєрідною базою для проведення моніторингу, коригування порівнянь, визначення рівня засвоєння матеріалу. Таким чином, тест – це вимірювальний інструмент з точки зору оцінювання.

На відміну від контрольних робіт тестові завдання є оснащеними, тобто це жорстку процедуру складання тестових завдань. Відмінність тестових

завдань від іспитів полягає в тому, що тестові зважання мають лише єдиний критерій оцінювання, який дійсно становить всіх студентів в рівні умови, Що дозволяю знизити передекзаменаційні стресові напруження під час їх складання. Широта тесту надає можливість студентам показати свої результати на широкому полі матеріалу. Більш того, тести – це якісний інструмент з економічної точки зору. Але найважливіша відмінність тестів від інших форм перевірки знань – його технологічність: завдання мають точний однозначну відповідь, і оцінюється стандартно.

За засобами пред'явлення існують наступні види тестувань:

1. З використанням тестових зошитів, в яких знаходяться тестові завдання і в яких випробовуваний фіксує результати.

2. Бланкові, коли випробовувані відзначають або вписують правильні відповіді на спеціальних бланках. Бланки пред'являються окремо від завдань.

3. Комп'ютерні.

Для відстеження контролю знань підходить будь-який з цих способів, але необхідно зазначити, що пред'являючи один і той же тест в різних формах, ми отримаємо різні результати. За цілями використання виділяються наступні групи тестів:

Визначальний тест, призначений для оцінки початкових здібностей (застосовується на початку року або чверті), нескладний, що охоплює невеликий діапазон знань), який формує основний тест (використовується для контролю за прогресом навчання, зачіпає обмежений сегмент навчання, оцінюється результати навчання певною глави або розділу, робиться на оцінці ступеня володіння матеріалом).

Діагностичний тест, призначений для визначення труднощів навчання, (увага зосереджується на відповідях учнів, містить велику кількість питань, що мають відношення до конкретної області, яка тестується). Цей тест фокусується на поширених помилках учнів, чітко очікувані результати навчання, має дуже невисокий рівень складності, застосовується для тих учнів, у яких є проблеми навчання.

Підсумовуючий тест. Даний тест розробляється для оцінки широкого діапазону результатів навчання, визначає ступінь досягнень, містить більш складні питання.

Під змістом тесту мається на увазі оптимальне відображення змісту навчальної дисципліни в системі тестових знань. При створенні тесту зазвичай ставляться цілі, завдання та очікувані результати.

У науковій літературі виділяють 4 основні завдання:

1. Навчальна задача спрямована на формування в учнів знань основних загально навчальних умінь і навичок засвоєння в процесі навчальної діяльності. При цьому необхідно інструктувати учнів про вимоги до виконуваної роботи і її частинам, знайомити зі способами самоконтролю.

2. Розвиваюча завдання спрямована на розвиток навчальних мотивацій, на формування в учнів прийомів самоконтролю.

3. Контролююча спрямована на засвоєння в учнів навчального матеріалу, по ньому вони можуть самостійно перевірити свої знання з теми, визначити рівень підготовки.

4. Завдання, які спрямовані на інтереси учнів до предмету. Вона фіксує ставлення учня до себе як до суб'єкта.

Зміст тесту не може бути тільки легким або тільки важким. Труднощі тесту залежить від мети, рівня оволодіння матеріалом, спеціальними вміннями і навичками, рівня розвитку психічних пізнавальних процесів.

Отже, тестові завдання є невід'ємною частиною системи оцінювання знань, навичок і здібностей, що використовуються не тільки в психології, а й у багатьох інших сферах. Основні вимоги до складання тестів полягають у точності, надійності, валідності та об'єктивності. Тести повинні мати чітку структуру та відповідати певним стандартам, що дозволяє проводити їх об'єктивну перевірку.

Ефективне тестування потребує дотримання правил формулювання висловлювань, врахування рівня складності та забезпечення можливості статистичної обробки результатів. Тестові завдання слід адаптувати під

конкретні цілі дослідження, а також використовувати різні методи і форми проведення тестів для отримання найбільш достовірних даних.

Таким чином, тести є універсальним та економічно ефективним інструментом оцінювання знань і навичок, який забезпечує стандартизацію та порівняльність результатів. Їх застосування сприяє підвищенню якості оцінювання, дозволяючи об'єктивно вимірювати досягнення учнів, виявляти проблеми навчання та коригувати освітні підходи.

4.2. Переваги та недоліки автоматизованого тестування

Тестування як засіб навчання і контролю знань використовується давно. Саме слово тест, в перекладі з англійської, означає – перевірка, випробування. Тут, під тестуванням ми розуміємо опитування: питання із запропонованими відповідями, з яких випробуваний вибирає один або кілька вірних.

Питання, що ставляться можуть бути усними або в роздрукованому вигляді, але на сучасному етапі розвитку суспільства оснащення навчальних закладів і підприємств засобами обчислювальної техніки досить велике, для того щоб проводити атестації, перевірочні роботи за допомогою комп'ютерів.

Очевидно, що основна перевага автоматизованого тестування – зручність використання, зниження трудомісткості, виключення помилок при перевірці (у комп'ютерів не буває падіння уважності внаслідок втоми). Крім того, дистанційне навчання, інтерес до якого зростає, без застосування відповідного програмного забезпечення важко уявити [37].

Серед недоліків тестування можна відзначити труднощі формулювання відповідей на питання з предметів, пов'язаних із загальними законами розвитку природи, суспільства (філософія, історія, економіка, деякі розділи астрономії, фізики тощо.), для яких властиві неоднозначні відповіді, і двійковій логіки «так/ні» – недостатньо. Також, за допомогою тестування неможливо контролювати творчі знання. Отже, перевірка розуміння і умінь в деяких областях гуманітарних, суспільно–політичних дисциплін поза прерогативи тестування. Для цього існують інші методи оцінки.

Істотний недолік тестування, побічно пов'язаний з перерахованими вище проблемами, – це те, що ті, яких навчають звикають до готових формулювань, і втрачають (не купують) здатність вільно і грамотно викладати думки. З іншого боку люди, соромляться говорити, виявляються в рівних умовах з «ораторами».

Іноді наші користувачі просять усунути «зайву об'єктивність» програми для тестування, маючи на увазі що при усному опитуванні викладач може вибрати складність запитань з урахуванням рівня підготовленості опитуваного, що неможливо при застосуванні комп'ютерного тестування. Важко сказати чи потрібно усувати такий недолік.

Крім цього, існують вади тестування, які в програмах SunRav Software з успіхом усуваються. Перерахуємо деякі з них. До недосконалості тестування часто відносять деяку негнучкість підсумкової оцінки.

У програмі SunRav TestOfficePro підбиття підсумку роботи тестованого і виведення оцінки налаштовується за різними параметрами. Можна оцінити:

1. Відсоток правильних відповідей.
2. Відношення правильних відповідей до неправильних або заданим.
3. Підсумовування балів (кожної відповіді як правильному, так і неправильного можна привласнити свій коефіцієнт).

А також, в SunRav TestOfficePro існує можливість створити адаптивний тест, в якому перехід до наступного завдання відбувається в залежності від відповідей на попередні. Така функція особливо затребувана при створенні тестів, що застосовуються для навчання, засвоєння матеріалу.

Таким чином, трудомісткість на першому етапі – створення баз тестів, впровадження тестування в організацію – має тимчасовий характер. В цілому комп'ютерне тестування знань безсумнівно вигідніше з економічної точки зору, ніж усні або письмові перевірки.

Підсумовуючи, автоматизоване тестування має як значні переваги, так і певні недоліки. Основною перевагою цього підходу є зручність використання, зменшення витрат часу та трудомісткості, а також виключення суб'єктивних помилок під час перевірки результатів. Автоматизоване тестування значно

спрощує процес оцінювання, особливо в умовах дистанційного навчання та при проведенні масових перевірок знань.

Недоліками автоматизованого тестування є труднощі з оцінюванням дисциплін, що вимагають глибоких, критичних або творчих знань, де неможливо передбачити єдино правильну відповідь. Крім того, комп'ютерні тести можуть негативно вплинути на формування навичок вільного висловлювання думок, адже випробувані звикають до готових формулювань. Програми для автоматизованого тестування, зокрема SunRav TestOfficePro, надають певні можливості для усунення цих недоліків за рахунок налаштування підсумкової оцінки, застосування адаптивних тестів та оцінки за декількома параметрами, що підвищує ефективність тестування.

Загалом, автоматизоване тестування є економічно вигідним інструментом для оцінювання знань, що ефективно доповнює інші методи перевірки, водночас зберігаючи об'єктивність і стандартизованість.

4.3. Методична розробка тестів контролю якості для студентів

Для полегшення процедури складання тестів навчальний матеріал повинен бути досить формалізований, тобто кожен розділ, тему навчальної дисципліни (дисциплін) необхідно подати у вигляді таких завдань і (або) питань, які найбільш повно відображають зміст дисципліни (дисциплін). При цьому важливо виділити головні (проблемні) питання, не захоплюючись другорядними [41, с. 2].

На другому етапі, в залежності від мети тестування (поточний контроль знань, підсумковий контроль знань, оцінка залишкових знань та ін.) І форми тесту розробляється план розкладки завдань і питань в тестові завдання. Формалізація навчального матеріалу і складання тестових завдань – найбільш відповідальні і складні етапи складання тестів.

Після складання тестових завдань викладач оформляє правильну відповідь.

Існують різні форми тестових завдань:

1. Завдання закритої форми, в яких студенти обирають правильну відповідь з даного набору відповідей до тексту завдання.
2. Завдання відкритої форми, що вимагають при виконанні самостійного формулювання відповіді.
3. Завдання на відповідність, виконання яких пов'язане з встановленням відповідності між елементами двох множин.
4. Завдання на встановлення правильної послідовності, в яких від студента потрібно вказати порядок дій або процесів, перерахованих викладачем.

Деякі форми можна розділити на види. Наприклад, для закритої форми можна виділити завдання з двома, трьома і великим числом вибірових відповідей. Вибір форми завдання залежить від цілей тестування і від змісту контрольованого матеріалу. Запропоновані чотири форми тестових завдань є основними, але при цьому не виключається застосування інших, нових форм.

Можна виділити ряд загальних вимог, що пред'являються до тестових завдань:

1. Кожне завдання має свій порядковий номер, встановлений відповідно до об'єктивної оцінки складності завдання та обраної стратегії тестування.
2. Завдання формується в логічній формі висловлювання, яке стає істинним або хибним залежно від відповіді студента.
3. До розробленого завдання додається правильну відповідь.
4. Для кожного завдання наводиться правило оцінювання, що дозволяє інтерпретувати відповідь студента як правильний або неправильний.
5. На виконання одного завдання (питання) тестового завдання у студента повинно йти не більше 2–5 хвилин.

На додаток до основних загальним вимогам існує ще ряд інших, зумовлених специфікою обраної тестової форми.

Завдання закритої форми. У завданні можна виділити основну частину твердження, що містить постановку проблеми, і готові відповіді, сформульовані викладачем. Серед відповідей правильним зазвичай буває

тільки один, хоча не виключаються й інші варіанти. Число неправильних відповідей визначається видом завдання, зазвичай воно не перевищує п'яти.

На додаток до загальних є ще ряд вимог до завдань закритої форми:

1. В тексті завдання повинна бути усунена всяка двозначність або неясність формулювань.
2. В основну частину завдання слід включати якомога більше слів, залишаючи для відповіді не більше двох–трьох найбільш важливих, ключових слів для даної проблеми.
3. Частота вибору одного і той же номера місця для правильної відповіді в різних завданнях тесту повинна бути приблизно однакова, або номер місця для правильної відповіді вибирається у випадковому порядку.
4. З числа неправильних виключаються відповіді, що впливають один з іншого.

Тестові завдання закритої форми мають переваги та недоліки. До переваг відносяться швидкість тестування та безпосередньо простота підрахунку балів. До недоліків відносяться так званий ефект вгадування, який є притаманний для слабо підготовлених студентів коли вони відповідають на важкі завдання тесту.

До завдання закритої форми зазвичай надана інструкція типу: «Обведіть номер правильної відповіді». У разі комп'ютерної видачі завдань використовують інструкцію: «введіть номер правильної відповіді».

Завдання відкритої форми. При закритій відповіді студент вписує пропущене слово, або відповідну відповідь на місці прочерку. Завдання вимагає чіткої й однозначної відповіді і не допускає двоякого тлумачення. У тому випадку, якщо це можливо, після прочерку вказуються одиниці виміру.

Прочерк ми ставимо у місті ключового терміну, знання якого є дуже істотним для матеріалу, який перевіряється. Все прочерки у відкритих завданнях для одного тесту рекомендується робити рівної довжини.

В процесі розробки тестових завдань необхідно спрощувати складні синтаксичні конструкції.

Для завдання відкритої форми рекомендується користуватися інструкцією, що складається лише з пункту : «Доповніть».

Завдання на відповідність. Під час перевірки таких завдань викладач перевіряє знання зав'язків між елементами двох множин. Зліва наводяться елементи даної множини, праворуч – елементи для вибору. Число елементів другої безлічі може перевищувати число даних.

До вирішення завдань пропонується стандартна інструкція, яка містить два слова: «Встановіть відповідність».

Труднощі при розробці пов'язані з підбором правдоподібних надлишкових елементів у другому безлічі як і в завданнях закритої форми.

Ефективність завдання значно знижується, якщо неправдоподібні студенти без труднощів розрізняють елементи.

Завдання на встановлення правильної послідовності. Тестові завдання четвертої форми відносяться до оцінювання рівня володіння послідовністю дій та процесів.

У даному завданні є довільному випадковому порядку дії або процеси, пов'язані з особливими завданнями. Студент повинен встановити правильний порядок запропонованих дій і вказати його за допомогою цифр в спеціально визначеному для цього місці.

Інструкція до завдань четвертої форми визначається як «Встановіть правильну послідовність».

Переваги мають завдання на встановлення правильної послідовності дій при розробці комплексних тестів, оскільки для оцінки рівня професійної підготовки студентів вони зручні та безпосередньо пов'язані з їх майбутньою діяльністю.

При виборі форми тестового завдання необхідно враховувати те, що кожна дисципліна має своє власне утримання, відмінне від інших. Тому немає і не може бути єдиних рекомендацій для правильного вибору форми. Багато деталей залежить від мистецтва викладача, від його досвіду і вміння складати завдання тесту.

Процес тестових вимірювань стандартизується як:

1. Все інструкції до однієї форми даються однаково.
2. Заздалегідь розроблена система підрахунку результатів застосовується до всіх випробуванім студентам однаково.
3. Все випробовувані відповідають на завдання однакової складності.

Для виключення можливості списування, підказки та інших порушень, в завданнях слід вводити змінні параметри, зміна котрих забезпечує багатоваріантність кожного завдання у тесті.

При цьому всі студенти групи виконують однотипні завдання, але з різними відповідями та різними значеннями параметрів. Таким чином, вирішуються одночасно два завдання: можливість списування усувається і забезпечується паралельність варіантів завдань, які пропонуються різними студентам.

Завдання у відкритій формі з перемінним параметром, коли значення параметра вибираються в довільному порядку, тому при розробці комп'ютерного варіанту тесту цим завданням слід віддати перевагу, хоча остаточне вирішення питання вибору форми залежить від змісту контрольованого предмета є особливо ефективні.

Отже, методична розробка тестів контролю якості для студентів передбачає ретельне планування і формалізацію навчального матеріалу, що полегшує процес створення тестів і підвищує ефективність оцінювання. Вибір форми тестових завдань – закритої, відкритої, на відповідність або на встановлення правильної послідовності – залежить від мети тестування та змісту дисципліни, оскільки кожна форма має свої переваги і недоліки. Наприклад, завдання закритої форми швидко перевіряються, проте можуть створювати ефект вгадування, тоді як завдання відкритої форми більш точно оцінюють знання студента, але потребують більше часу для оцінювання.

Загальні вимоги до тестових завдань включають логічність, чіткість формулювань, наявність правильних відповідей і правил оцінювання, а також дотримання однакової складності завдань для всіх студентів. Завдяки можливості використовувати змінні параметри завдань комп'ютерні тести

сприяють уникненню списування, забезпечуючи при цьому однаковий рівень складності для всіх студентів. Таким чином, методично і грамотно розроблені тестові завдання допомагають здійснювати об'єктивний і стандартизований контроль знань, підвищуючи рівень підготовки студентів і їх готовність до майбутньої професійної діяльності.

4.4. Вибір методики оцінювання відповідей студента на тестові завдання

Методика оцінювання відповідей студентів повинна бути односкладна, а також об'єктивна і зручна для комп'ютерної обробки результатів тестування. Розглянемо дві основні методики оцінювання відповідей. Перша методика включає правильну відповідь за яку студент отримує один бал, відповідно за не вірну – нуль балів. Також можливі варіанти відповідей, які мають певну частку вірного вирішення питання. В даному випадку відповіді може бути застосовано дробове число балів (від 0 до 1), а студенту пропонується вибрати з усієї суми відповідей декілька, наприклад три (з п'яти–шести), які, на його думку, містять вірні рішення. Тестове завдання вважається виконаним, коли число набраних студентом балів становить від 0.7 до 1.

За другою методикою встановлюються чотири рівні засвоєння навчального матеріалу:

1. Перший рівень – запам'ятовування.
2. Другий рівень – розуміння.
3. Третій рівень – навички.
4. Четвертий рівень – застосування.

Таким чином встановлюється чотири рівні складності тестових завдань відповідно до чотирьох рівнів засвоєння навчального матеріалу.

Тестові завдання різного рівня складності оцінюються за різними методами оцінювання. Наприклад:

1. Перший рівень – 1.0 бал.
2. Другий – 1,5.
3. Третій – 2.

4. Четвертий – 2,5 бали.

У таблиці 5 наведені рекомендовані різновиди ТЗ відповідно до рівнів складності (див. табл. 5).

Таблиця 5

Рекомендовані різновиди ТЗ відповідно до рівнів складності

№	Форма ТЗ	Різнovid ТЗ	Форма ТЗ	Різнovid ТЗ
	1-й рівень складності			
1	Відкрита		на доповнення	
			з короткою відповіддю	
2	Закрита		з вибором однієї або декількох правильних відповідей	
			з вибором альтернативної відповіді	
	2-й рівень складності			
3	Відкрита		на доповнення	
			з короткою відповіддю	
			з розгорнутою відповіддю (есе)	
			на обчислення (задачі)	
4	Закрита		з вибором декількох правильних відповідей	
			на встановлення відповідності	
			на встановлення правильної послідовності	
	3-й рівень складності			
5	Відкрита		з розгорнутою відповіддю (есе)	
			на обчислення (задачі)	

Таким чином, ефективна методика оцінювання відповідей студентів повинна бути об'єктивною, зрозумілою і підходити для автоматизованої обробки даних. Для досягнення цієї мети можуть використовуватися різні підходи. Зокрема, перша методика оцінювання передбачає присудження студенту одного бала за правильну відповідь і нуля балів за невірну. Однак, допускається також часткове оцінювання відповідей, коли студент обирає кілька варіантів з-поміж можливих і отримує дробові бали, якщо деякі з них правильні. Такий підхід сприяє гнучкому оцінюванню, дозволяючи більш точно вимірювати рівень знань студента.

Друга методика встановлює чотири рівні засвоєння знань (запам'ятовування, розуміння, навички та застосування), які відповідають різним рівням складності завдань і оцінюються за шкалою від 1 до 2,5 балів. Це дозволяє створювати тести з завданнями різної складності, що відображають глибину розуміння навчального матеріалу. Такий підхід забезпечує більш диференційований аналіз результатів, надаючи студентам чіткі орієнтири для вдосконалення їх знань і навичок.

4.5. Основи роботи платформи Mentor на базі Moodle

Moodle – універсальна система, яка містить практично всі інструменти для успішного викладання навчальних предметів дистанційно. Участь в занятті і вивчення матеріалу учень підтверджує, відповідаючи на контрольні тести (або інші форми контролю). Також тести служать і для самооцінки отриманих знань учнем. Додатково після закінчення кожної теми передбачена більша перевірна робота. Метод оцінки по темі – середній зважений. Технологія системи дозволяє учневі, вчителю і батькам постійно стежити за успішністю в процесі навчання.

Moodle створена на основі PHP з використанням SQL-бази даних (MySQL, PostgreSQL чи Microsoft SQL Server). Moodle має можливість працювати з SCO та відповідає стандарту SCORM.

Більша частина найактивніших розробників ядра Moodle є співробітниками Moodle Pty Ltd. В Україні офіційним партнером Moodle є ТОВ «Техноматика».

Мудл пропонує наступні можливості для студентів:

1. Доступ до навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних/лабораторних та самостійних робіт; додаткові матеріали (книги, довідники, посібники, методичні розробки) та засобів для спілкування і тестування «24/7».
2. Засоби для групової роботи (Вікі, форум, чат, семінар).
3. Можливість перегляду результатів проходження дистанційного курсу студентом.
4. Можливість перегляд результатів проходження тесту.
5. Можливість спілкування з викладачем через особисті повідомлення, форум, чат.
6. Можливість завантаження файлів з виконаними завданнями.
7. Можливість використання нагадувань про події у курсі.

Можливості для викладачів:

1. Використання інструментів для розробки авторських дистанційних курсів.
2. Розміщення навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних/лабораторних та самостійних робіт; додаткові матеріали (книги, довідники, посібники, методичні розробки) у форматах .doc, .odt, .html, .pdf, а також відео, аудіо і презентаційні матеріали у різних форматах та через додаткові плагіни.
3. Додавання різноманітних елементів курсу.
4. Проведення швидкої модифікації навчальних матеріалів.
5. Використання різних типів тестів.
6. Автоматичного формування тестів.
7. Автоматизації процесу перевірки знань, звітів щодо проходження студентами курсу та звітів щодо проходження студентами тестів.

8. Додавання різноманітних плагінів до курсу дозволяє викладачу використовувати різноманітні сторонні програмні засоби для дистанційного навчання.

На сайті дистанційного навчання ХАІ Mentor встановлена система ДН Moodle, яка успішно використовується (див. рис.11). За допомогою Mentor ми завантажили наші лекції для студентів, які бажають навчатися дистанційно (див. Рис. 11).

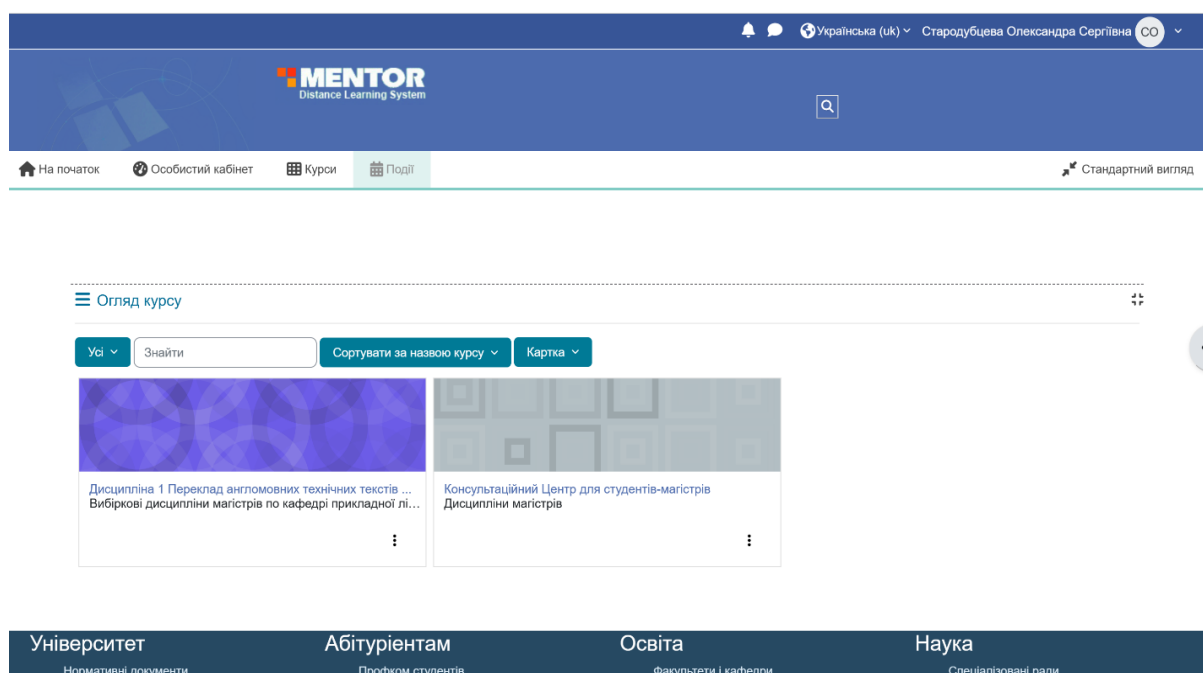

Рис.11 Вигляд сайту Mentor

Перш за все ми створили 50 тестових запитань за правилами перекладу власних назв. Кожне запитання має 3 варіанти відповіді, але тільки одна з них є правильною, для зручності вона підкреслена. Нижче наведемо приклади деяких з них:

1. Який переклад “Department of Technology” є правильним?
A) Технологічний факультет
 B) Департамент технологій
 C) Технологічний департамент
2. Який переклад “Black Island” є правильним?
A) Блек-Айленд
 B) Чорний острів

- С) острів Блек
3. Як правильно перекласти назву компанії “Intelligent systems”?
- А) Інтеліджент Системз
- В) Розумні системи
- С) Інтелігентні системи
4. Як правильно перекласти назву журналу “Sociology of language”?
- А) Сошиолоджи оф ленгвідж
- В) Соціологія мови
- С) Соціолоджі щф лангвідж
5. Як правильно перекласти назву університету “University of Vienna”?
- А) Віденьський університет
- В) Університет Відню
- С) Юніверсіті оф Вієнна
6. Як правильно перекласти “Department of history” українською?
- А) Кафедра історії
- В) Історичний факультет
- С) Департамент історії
7. Як українською перекладається “Journal of applied mathematics”?
- А) Журнал прикладної математики
- В) Збірник наукових статей з математики
- С) Джорнал оф епшлайд математікс
8. Який переклад правильний для “Global Security Association”?
- А) Глобальна асоціація безпеки
- В) Міжнародна асоціація глобальної безпеки
- С) Асоціація дослідників глобальної безпеки
9. Як перекладається “Orbitest machine”?
- А) Орбітальна машина
- В) Машина для випробувань Орбітест
- С) Машина Орбітест (для випробовування якості сталевих труб)

10. Який правильний переклад “Advances in Polymer Science”?
  - A) Нові досягнення у полімерній хімії
  - B) Прогрес у полімерній науці
  - C) Досягнення полімерної науки
11. Як правильно перекласти “Italian National Science Foundation”?
  - A) Італійський національний фонд наукових досліджень
  - B) Італійська національна наукова фундація
  - C) Національний італійський науковий фонд
12. Як перекласти назву “Reader in Culture Change”?
  - A) Збірник з культури та змін
  - B) Хрестоматія із змін в культурі
  - C) Посібник з культурних змін
13. Який з наведених варіантів є правильним перекладом для “Theory and Data in Social Sciences”?
  - A) Теорія та дані суспільних наук
  - B) Теорія і практика в суспільних науках
  - C) Теорія та емпіричний матеріал у суспільних науках
14. Як перекласти назву журналу “Child psychology”?
  - A) Чайлд сайкологджи
  - B) Психологія дитинства
  - C) Дитяча психологія
15. Як правильно перекласти “Selected Papers of B. Traddle”?
  - A) Збірник статей Б. Треддла
  - B) Вибрані праці Б.Треддла
  - C) Кращі роботи Б.Треддла
16. Як правильно перекласти “Jet Propulsion Laboratory” українською?
  - A) Лабораторія ракетних досліджень
  - B) Лабораторія реактивного руху
  - C) Центр космічних досліджень
17. Який правильний переклад для “Firth of Clyde”?

- А) Гирло річки Клайд
 В) Затока Ферт-оф-Клайд
 С) Затока Клайд
18. Як українською перекладається “International affairs”?
 А) Міжнародні відносини
 В) Міжнародні справи
 С) Глобальні проблеми
19. Який правильний переклад “European polymer journal”?
 А) Європейський журнал з полімерів
 В) Полімерний журнал Європи
 С) Юропіен полімер джорнал
20. Як перекласти назву “Administrative Law Textbook”?
 А) Адміністративне право: посібник
 В) Посібник з адміністративного права
 С) Підручник адміністративного права

На сайті Mentor було створено категорію під назвою «Стародубцева тести» (див. рис.12). Усі 50 тестових питань було внесено в категорію, тим самим, завантажено в банк питань на сайті Mentor.

Рис.12 Категорія «Стародубцева тести» на сайті Mentor

Отже, наведені нами ілюстрації дають нам зрозуміти, що платформа Ментор на основі програми Мудл є структурованою та якісною.

Додатково до зручного інтерфейсу, всі команди, які є у даній програмі являють собою консольне керування, що полегшує процес навчання та перевірки знань за допомогою тестових завдань.

Окрім основних функцій платформа Ментор має безліч додаткових привад, які надають можливість більш поширено використовувати її.

ВИСНОВКИ до РОЗДІЛУ 4

У результаті виконаного дослідження було розглянуто основні аспекти розробки та впровадження тестових завдань для курсів науково-технічного перекладу в освітній системі Mentor на базі платформи Moodle у НАУ «ХАІ». Даний процес включає як визначення вимог до тестових завдань, так і вибір відповідної методики оцінювання знань студентів. Також були проаналізовані переваги та недоліки автоматизованого тестування, що особливо актуально в умовах дистанційного навчання та масової цифровізації освіти.

Розробка тестів потребує ретельного підходу до підбору форм завдань. Визначено, що завдання можуть мати різні форми – закрити (вибір правильної відповіді), відкрити (самостійне формулювання відповіді), завдання на встановлення відповідності, а також на послідовність дій. Кожна форма має свої переваги і недоліки, які необхідно враховувати при складанні тестів для певної дисципліни та мети контролю. Відповідно до структури навчального матеріалу і цілей курсу науково-технічного перекладу, визначено, що тестові завдання повинні бути логічними, зрозумілими і мати чітко прописані інструкції для студентів. При цьому, завдання різних форм дозволяють оцінювати як базові знання, так і розуміння, навички та вміння застосовувати здобуті знання в контексті.

Особлива увага приділялася автоматизованому тестуванню, яке має ряд переваг у порівнянні з традиційними методами перевірки знань. Основними позитивними аспектами є зручність, швидкість обробки результатів, а також зниження суб'єктивності під час оцінювання. Крім того, автоматизоване тестування значно зменшує обсяг рутинної роботи для викладачів, підвищує доступність перевірки знань для студентів, а також спрощує проведення поточних і підсумкових оцінювань у дистанційній формі. Проте автоматизоване тестування має й певні недоліки, наприклад, складність перевірки творчих і аналітичних навичок студентів. Для розв'язання цієї проблеми було визначено, що комбінація різних типів завдань і адаптивне

налаштування тестів може зменшити ці недоліки, зробивши оцінювання більш точним і комплексним.

Методика оцінювання відповідей студентів відіграє значну роль у забезпеченні об'єктивності тестування. Були розглянуті різні підходи до оцінювання відповідей, зокрема методи присвоєння балів за частково правильні відповіді, що дозволяє враховувати рівень знань студентів більш диференційовано. Важливими є також рівні складності тестів, що відповідають різним рівням засвоєння матеріалу: від запам'ятовування до застосування знань. Ця багаторівнева система дозволяє викладачу оцінювати не лише факт наявності знань, а й глибину розуміння і здатність студента застосовувати їх на практиці.

Платформа Mentor, що працює на базі Moodle, є потужним інструментом для створення і проведення тестів завдяки своїм розвиненим можливостям налаштування та автоматизації процесів. Mentor дозволяє створювати багатоваріантні тести, налаштовувати часові обмеження, регулювати складність завдань і використовувати адаптивні тести, що покращують досвід тестування для студентів. Ця платформа також надає можливість забезпечення академічної чесності, зокрема за рахунок випадкової генерації завдань, що ускладнює копіювання відповідей і підвищує об'єктивність оцінювання.

Отже, автоматизоване тестування на базі платформи Mentor у НАУ «ХАІ» забезпечує ефективну і об'єктивну перевірку знань, допомагає скоротити час на обробку результатів і знизити суб'єктивність в оцінюванні. Платформа Mentor, інтегрована з Moodle, є гнучким інструментом, який дозволяє викладачам розробляти тести відповідно до методичних вимог і особливостей дисципліни.

ВИСНОВКИ

Ономастика, як окрема і надзвичайно важлива галузь мовознавства, займається вивченням власних імен (онімів), які відіграють ключову роль у процесах ідентифікації та розпізнавання об'єктів у навколишньому світі. Вона охоплює широкий спектр досліджень, зокрема аналіз походження, структури, функцій, а також еволюції власних назв у мовленні, культурному середовищі й соціальних взаємодіях. Завдяки ономастиці дослідники отримують змогу глибше зрозуміти історичні, соціокультурні та мовні аспекти, що визначають формування й використання власних імен у конкретних мовних спільнотах.

Власні назви виконують унікальну функцію виділення окремого об'єкта серед інших, надаючи йому індивідуальність та унікальність. Їхня значущість проявляється у багатьох сферах діяльності — від наукових досліджень і технічних розробок до військової справи, міжнародної дипломатії та міжкультурної комунікації. Наприклад, у технічній сфері та військовій термінології ономастика є основою для стандартизації назв, що забезпечує точність і уніфікованість комунікації.

Особливе місце в ономастиці посідає вивчення функціональних аспектів власних назв у спеціалізованих контекстах. Так, система кодових імен НАТО, створена під час Холодної війни, стала унікальним прикладом впровадження стандартизованої ідентифікації військової техніки. Ця система не лише забезпечила ефективне спілкування між союзниками, але й стала предметом культурного, мовного й технічного аналізу. Кодові імена, такі як “*Scud*” або “*Backfire*”, набули широкого розголосу, проникли до масової культури та підкреслили важливість ономастики як засобу комунікації.

Водночас перекладацька діяльність безпосередньо пов'язана з ономастикою, адже переклад власних назв з однієї мови на іншу є надзвичайно складним процесом. Це зумовлено необхідністю враховувати не лише лінгвістичні особливості, але й культурні, історичні та функціональні аспекти. Для перекладу онімів використовуються різні підходи, такі як повний переклад, транскодування, калькування чи комбіновані методи. Усе це

спрямоване на збереження їхньої автентичності, зрозумілості та функціональної цінності для цільової аудиторії. Особливої уваги вимагають власні назви, що містять антропоніми, терміни, бренди або епоніми, адже їхнє невдале відтворення може призвести до втрати важливої інформації чи культурного контексту.

У сфері авіаційних текстів ономастика має ще більше значення. Авіаційні тексти поєднують різні стилі мовлення — науковий, публіцистичний та офіційно-діловий. Вони є важливим джерелом для передачі технічної інформації, розробки нормативної документації та створення інформаційних матеріалів. У цих текстах точність і зрозумілість особливо важливі, адже вони забезпечують ефективну комунікацію між різними групами спеціалістів і широким колом читачів.

Крім того, розвиток цифрових технологій значно розширив можливості вивчення ономастики та перекладацької діяльності. Наприклад, автоматизація освітнього процесу за допомогою платформ, таких як *Mentor* на базі Moodle, відкриває нові горизонти для навчання й оцінювання студентів. Розробка тестів і завдань для перекладу авіаційних текстів із використанням таких платформ сприяє розвитку навичок студентів, що займаються перекладом спеціалізованих текстів. Автоматизовані тести дозволяють об'єктивно оцінювати знання та адаптувати навчальні матеріали до потреб кожного студента, що значно підвищує ефективність освітнього процесу.

Дослідження особливостей перекладу англomовних власних назв українською мовою проводилося на матеріалі англomовних текстів авіаційного спрямування. Було відібрано 504 власні назви різного походження, які було проаналізовано для деталізації правил перекладу власних назв, зокрема авіаційної сфери.

У ході проведення дослідження було:

1. Визначено поняття «тексти авіаційного спрямування», «авіаційний дискурс»; визначено особливості авіаційного дискурсу.
2. Класифіковано власні назви та визначено їхні функції у наукових, науково-популярних і науково-технічних текстах авіаційної тематики.

3. Створено класифікацію власних назв в англійській мові.
4. Досліджено і проаналізовано способи перекладу власних назв; класифіковано власні назви за способом їх перекладу.
5. Виокремлено новітні тенденції перекладу власних назв в умовах цифровізації авіадискурсу; розроблено 50 тестових запитань множинного вибору на основі правил перекладу власних назв.

Таким чином, нами було виявлено, що ономастика та її практичне застосування в перекладі є важливими аспектами сучасної лінгвістики, що поєднують теоретичне розуміння власних назв із практичними завданнями міжкультурної комунікації, освіти та професійної діяльності. Вивчення онімів і розробка відповідних методик перекладу сприяють глибшому розумінню історії, культури та наукового прогресу, одночасно забезпечуючи ефективність комунікації в сучасному світі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Болотнікова, А. П. Лексичні та граматичні трансформації у процесі перекладу науково-технічних статей нафтогазової галузі / А. П. Болотнікова, А. П. Цюман, Д. С. Гнилосир // Молодий вчений. – 2019. – Вип.5.1 (69.1). – С. 34–37.
2. Бондар, Х. В. Дистинктивні ознаки англомовного авіаційного дискурсу радіообміну / Х. В. Бондар // Житомирський державний університет імені І. Франка. – 2018 р. – С. 1–4.
3. Воробель, М.М. Значення власних назв в англійській мові: філософсько-лінгвістичний аспект / М.М. Воробель, Ю.О. Калимон, Н. А. Юрко – «Закарпатські філологічні студії» Випуск 26. Том 1. – 2022 р. – С. 92–96.
4. Воробель, М. М. Власні назви в ролі загальних (на прикладі англійської мови) / М. М. Воробель, Ю. О. Калимон, Н. А. Юрко // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. – 2022 р. – Том 33 (72) – № 6 Ч. 1 – С. 95–99.
5. Головня, А. Аббревіатури в сучасній англійській авіаційній терміносистемі: шляхи утворення та особливості функціонування / А. Головня, А. Щербина, Л. Гастинщикова // Київ : Актуальні питання гуманітарних наук. – 2021. – Вип. 36, Т.1. – С. 132–139.
6. Голотова, І. Вивчення власних назв крізь призму етносоціономастики: теоретичні аспекти / І. Голотова // Міжнародна наукова конференція «Актуальні питання сучасної лінгвістики» – Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2021 р. – С. 26–29.
7. Гонтар, М. Ю. Лексико-синтаксична структура англійської та українських авіаційних термінів та особливості їх перекладу / М. Ю. Гонтар – Харків, 2022 р. – 141 с.
8. Горанця, Л.Л. Особливості перекладу аббревіатур та скорочень у сфері авіації / Л. Л. Горанця, О. О. Головнєва-Коппа // Науковий вісник

Міжнародного гуманітарного університету. – 2019 р. – Серія: Філологія. – Вип. 39(3). – С. 64–66.

9. Гудманян, А. Авіаційні епонімічні назви / А. Гудманян, Г. Єнчева // Київ: Національний авіаційний університет. – 2008 р. – С. 3–5.

10. Журавель Т. В. Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації / Т. В. Журавель // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015 р. – № 19. – С. 148–150.

11. Карабан, В. Переклад англійської наукової і технічної літератури / В. Карабан – Вінниця : «Нова книга», 2004 р. С. 423–448.

12. Клименко, І. М. Лексичні трансформації при передачі англійської політичної термінології українською мовою / І. М. Клименко, І. С. Зоренко // «Філологічні студії». – 2012 р. – Вип. 8. – С. 84–90.

13. Ковтун, О. В. Теоритичні засади професійно-мовленнєвої діяльності фахівців авіаційної галузі: монографія / О. В. Ковтун; наук. ред. академік НАПН України, док. пед. наук, проф. Богуш А. М. – К.: Освіта України, 2012 р. – 264 с.

14. Ковтун, О. Особливості перекладу аббревіатур та скорочень в галузі авіації / О. Ковтун – Київ, 2010 р. – 3 с.

15. Кочерган, М. П. Загальне мовознавство: підручник / М. П. Кочерган. – К.: Академія, 2006. – 464 с.

16. Метко, В. А. Особливості перекладу в авіаційній галузі. Філологічні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку / В. А. Метко // Матеріали міжнар.наук.-практ.конф. (Одеса, 29-30 січня 2021 р.). – Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень» – 2021 р. – Ч.2. – С. 60–64.

17. Мірошніченко, О. Жанрово-стилістичні та лексикосемантичні особливості перекладу англомовних фахових текстів / О. Мірошніченко, О. Демиденко // Молодий вчений. – 2020 р. – Філологічні науки. – Вип.7 (83). – С. 172–174.

18. Невмержицька, Н. Ю. Стан дослідження власних назв у сучасній лінгвістиці / Н. Ю. Невмержицька // VI Всеукраїнська науково-практична

конференція студентів, аспірантів та молодих науковців за міжнародної участі, «Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації». – 2014 р. – С. 87–90.

19. Нікуліна Н. Дискусії щодо терміна «номен» в українському та зарубіжному мовознавстві / Н. Нікуліна // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2010 р. – № 676. – С. 56–61.

20. Ономастика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [\[https://esu.com.ua/article-75454\]](https://esu.com.ua/article-75454)

21. Ономастика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [\[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0\]](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0)

22. Пузій, Є. А. Лексико-граматичні трансформації як засіб досягнення еквівалентності під час перекладу авіаційної науково-технічної літератури. / Є. А. Пузій // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених «Політ. Сучасні проблеми науки» (Київ, 4-7 квітня 2023 р.). – Київ: Національний авіаційний університет. – 2023 р. – С. 59–60.

23. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2011. – 844 с.

24. Семеног, О.М. Культура наукової української мови : навч. посіб. / О.М. Семеног. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 216 с.

25. Сіняговська, І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту / І. Ю. Сіняговська // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». – Сер. : Філологія. Мовознавство. – 2014. – Т. 221, Вип. 209. – С. 89–93. [Електронний ресурс] – Режим доступу : [\[http://surl.li/lprjtz\]](http://surl.li/lprjtz)

26. Транслітерація українського алфавіту латиницею [Електронний ресурс] – Режим доступу : [\[https://czo.gov.ua/translit\]](https://czo.gov.ua/translit)

27. Туровська, Л. В. Терміни та номени в науково-технічній сфері / Л. В. Туровська // Українська термінологія і сучасність : Зб. наук. праць. – Вип. VI [відп. ред. проф. Л. О. Симоненко]. – К. : КНЕУ, 2005 р. – С. 225–229.
28. Халіновська, Л. Кореляція понять термін і номен в українській науково-технічній термінології / Л. Халіновська // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології» – 2012 р. – № 733. – С. 57–59.
29. Шевцова, О. В. Способи еквівалентного перекладу лексичних одиниць текстів конвенцій з англійської та французької мов українською / О. В. Шевцова // Наукові записки. Серія «Філологічна» – 2012 р. – Випуск 25 – С. 129–131. Режим доступу : [<http://surl.li/bbxibx>]
30. Чорноус, О. Класичні підходи до проблеми значення власних назв у зарубіжних дослідженнях. / О. Чорноус // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2020 р. – С. 185–188.
31. Alba A., Vitali, G. The Definition of (Common) Nouns and Proper Nouns. Actes Del XXIV Congr s Internacional d'ICOS Sobre Ci ncies Onom stiques. Barcelona, Generalitat De Catalunya. – 2014. – P. 202–213.
32. Catford J. C. A Linguistic Theory of Translation. An Essay in Applied Linguistics / J. C. Catford. – Oxford : Oxford University Press, 1978. – 104 p.
33. "Constructing Written Test Questions For the Basic and Clinical Sciences" (PDF). – Режим доступу : [<http://surl.li/qnkcyb>]
34. Gardiner, A. The theory of proper names: a controversial essay. London : Oxford University Press, New York, Toronto, 1954. – 78 p.
35. Harris, Z. (1952). *Discourse Analysis*. Language. 31 p.
36. Ismat Al-Massri Text Linguistics and Translation / Ismat Mahmoud Al-Massri. – Copyright, 2013. – 343 p.
37. Johanns, Beth; Dinkens, Amber; Moore, Jill (2017-11-01). "A systematic review comparing open-book and closed-book examinations: Evaluating effects on development of critical thinking skills". *Nurse Education in Practice*. 27: P. 89–94.

38. NATO Reporting Names [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.helicopter-database.de/ascc.php>
39. Nida, E. The theory and practice of translation / Charles Russell Taber, Eugene Albert Nida. – Leiden : Brill, 1982. – 218 с.
40. Oleg Antonov Biography [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.antonov.com/en/biography>
41. Ormiston, Meg (2011). [*Creating a Digital-Rich Classroom: Teaching & Learning in a Web 2.0 World*](#). Bloomington, IN: Solution Tree Press. pp. 2–3. [ISBN 978-1-935249-87-0](#)
42. Riccardi, A. Translation studies. Perspectives and Emerging Discipline / A. Riccardi. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – 215 p.
43. Starodubtseva, O. Common nouns, proper nouns, and proper names / O. Starodubtseva, M. Heletka // Scientific research: modern challenges and future prospects. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2024. Pp. 268–271. URL: <https://sci-conf.com.ua/iimizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientificresearch-modern-challenges-and-future-prospects-23-25-09-2024-myunnennimechchina-arhiv/>
44. Starodubtseva, O. Anthroponymy and anthroponyms / O. Starodubtseva // Science and technology: challenges, prospects and innovations. Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2024. Pp. 519–522. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/SCIENCE-AND-TECHNOLOGY-CHALLENGES-PROSPECTS-AND-INNOVATIONS-1-3.11.24.pdf>
45. Where do NATO reporting names come from? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://surl.li/dmxbtm>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Переклад англomовних власних назв українською мовою

1. Валерій
2. Ганна
3. Harry
4. Megan
5. Апалаччі
6. Австралія
7. The Grand Canyon
8. California
9. Сварог - покровитель ковальства і шлюбу, головний бог творчої сили природи, батько українського пантеону.
10. Аматерасу - одна з найперших (але не перша) богинь в японській культурі, її відносять до головних богинь японського пантеону сінто.
11. Аїд - давньогрецький бог підземного світу, володар царства тіней померлих, син Кроноса й Реї, один з братів богів-олімпійців.
12. Awilix – це богиня місяця та ночі у міфології народів мая.
13. Cizin – бог смерті та землетрусів у міфології народів мая.
14. Тузик
15. Сніжок
16. Рекс
17. Jack
18. Saffron
19. Сатурн
20. Плутон
21. Ерида
22. Earth
23. Venus

24. Велика Ведмедиця
25. Чумацький Шлях
26. Kepler-385
27. Andromeda
28. Середньовіччя
29. Революція Гідності
30. Ренесанс (Відродження)
31. Baroque
32. Victorian era
33. «Крик» Е. Мунка
34. «Жінка з парасолькою» К. Моне
35. «Хто розбудить в душах наших душу?» А. Йозеф
36. The Lady of Shalott by John William Waterhouse
37. золоті самородки «Заячі вуха»
38. корабель «Помста королеви Анни»
39. cruise ship Costa Smeralda
40. airship Zeppelin NT
41. ООН
42. Асоціація «IT Ukraine»
43. Амазонка
44. Вікторія
45. Мічиган
46. Tennessee
47. Thames
48. Слов'яни – найбільша в Європі етномовна група людей, які розмовляють різними слов'янськими мовами більшої балто-слов'янської мовної гілки індоєвропейських мов.
49. Кельти – група племен індоєвропейського походження, котрі в 2-й половині 1-го тисячоліття до н. е.
50. Саами – фіно-угорський народ у Північній Європі.

51. Maya – одна з цивілізацій Месоамерики, яка відома своєю розвиненою писемністю, приголомшливими досягненнями в мистецтві, астрономії та архітектурі.

52. Uyghur – народ тюркського походження, корінний народ Східного Туркестану, тепер Сіньцзян-Уйгурського автономного району Китайської Народної Республіки.

53. Inuit – етнічна група корінних народів Північної Америки, яка проживає на близько 1/3 північних територій Канади від півострова Лабрадор до гирла річки Макензі.

54. Peter Johnson – Пітер Джонсон (ім'я);

55. Dwayne The Rock – Дуейн Скеля (ім'я та псевдонім);

56. Iron Army – Залізний Армі (псевдонім);

57. Butch – Буч (кличка собаки);

58. Scarlett the cat – кішка Скарлетт (кличка кішки);

59. Boo the rat – пацюк Бу (кличка пацюка)

60. Mount Fuji – гора Фуджі;

61. Asia – Азія;

62. England – Англія;

63. New York – Нью-Йорк;

64. the Great Lakes – Великі озера;

65. the Pacific Ocean – Тихий океан;

66. the Black Sea – Чорне море;

67. the Amazon River – р. Амазонка

68. English – англійська мова;

69. Spanish – іспанець;

70. the French – французи

71. The Louvre Museum – музей Лувр;

72. The Grand Budapest Hotel – готель Гранд Будапешт;

73. The Cruiser Aurora – крейсер Аврора;

74. Fifth Avenue – П'ята авеню (вулиця);

75. Times Square – Таймс-сквер (площа);

76. Central Park – Центральний парк;
77. London Bridge – Лондонський міст
78. World Wildlife Fund – Всесвітній фонд дикої природи;
79. United Nations – Організація Об'єднаних Націй;
80. McDonald's – Макдональдс;
81. The New York Times Magazine – журнал “Нью-Йорк Таймс”;
82. The Washington Post – газета “Вашингтон пост”
83. the Sun – Сонце (зірка);
84. the Earth – Земля (планета);
85. Mars – Марс;
86. Alpha Centauri – Альфа Центавра
87. Monday – понеділок;
88. Sunday – неділя;
89. August – серпень;
90. January – січень
91. Christmas – Різдво;
92. New Year – Новий Рік;
93. Birthday – День народження;
94. Mother's Day – День матері;
95. Independence Day – День Незалежності
96. Ан-24
97. ЗАЗ-968
98. Електрон Ц 380 Д
99. апарат де Груфа (1874)
100. крильчата машина Штенцеля
101. коловоротна установка О. Лілієнталя (1867)
102. аероскаф Костовича
103. динамоптер доктора Бертенсона
104. орнітоптер Емурова
105. планеруючий парашут І. П. Гроховського
106. парашутний планер Р. Платуа

107. триплан «Блискавка»
108. літак «Сапсан»
109. одномісний літак «Джміль»
110. космічний апарат «Буран»
111. ракетноносій «Енергія»
112. біплан «Європа - 1»
113. важкий чотиримоторний літак «Ілля Муромець»
114. надзвукові безпілотні літаки-розвідники «Яструб»
115. «Стриж»
116. «Ворон»
117. планер «Янтар-Стандарт»
118. дельтальоти «Пегас»
119. «Вітер»
120. літак-амфібія Л-6м
121. аеробус АЗХХ
122. літак-перехоплювач Су-9
123. Су-5
124. Як-4
125. Ар-2
126. ТБ-7
127. Ср-2
128. Ту-2
129. літаки-винищувачі ЛаГГ-3
130. МіГ-3
131. надважка амфібія Бе-2500
132. літак «Авіатика – МАІ – 890»
133. двохмісний літак «Дубна-2»
134. чотиримісний Т-411 «Лелека»
135. турбогвинтовий сільгосплітак Т-517 «Фермер»
136. двохмоторний адміністративний Т-440 «Меркурій»
137. літак Т-101 «Грак»

138. дальній безпілотний розвідник «Яструб» Ту-123
139. літак Р-39 «Аерокобра»
140. літак-амфібія А-40 «Альбатрос»
141. екраноліт С-90 «Літаючий всюдихід»
142. надманевровий літак С-34 «Беркут»
143. триплан А-12 «Титановий гусак»
144. АН-225 «Мрія»
145. АН-124 «Руслан»
146. бойові літаки L-39 «Альбатрос»
147. L-29 «Дельфін»
148. двомісний біплан «Європа-1»
149. Імельман
150. профіль Жуковського
151. літак-гігант АНТ-20 "Максим Горький"
152. Б-20
153. Мі-26
154. Scud (Скад)
155. «Backfire»
156. «Badger» («Борсук»)
157. «Bear» («Ведмідь»)
158. «Blackjack» («Блек Джек»)
159. Су-25 — «Frogfoot» («Жаб'яча лапка»)
160. «Careless» («Недбалий»)
161. «Candid» («Щирий»)
162. «Bear-A»
163. «Bear-F Mod. IV»
164. «Badger-C Modified»
165. «Badger-G Modified»
166. «Fulcrum-A2»
167. «Foxbat-B5»
168. «Flanker-E variant 1»

169. «Flanker-E variant 2»
170. «SS-X-10»
171. «SS-NX-25»
172. «CSS-5»
173. «CSS-NX-5»
174. «CH-AS-X-13»
175. Pressure must be applied to stop the bleeding. / Щоб зупинити кровотечу, необхідно застосувати тиск.
176. This year has seen many great losses. / У цьому році відбулось багато великих втрат.
177. I shall study those documents in greater detail. / Я розгляну ці документи докладніше.
178. This is also true for the people working in scientific spheres. / Це вірно також і для людей, які працюють у науковій сфері.
179. There are many different applications of this material. / Цей матеріал застосовується у багатьох різних галузях.
180. The mutual effect introduces a complex change. / Перехресний вплив приводить до появи комплексних поправок.
181. The argument was awful while it lasted. / Суперечка була жахлива.
182. That is quite a difficult issue to solve. / Це доволі складна проблема.
183. The heart was found to stop within 10-20 seconds. / Виявилося, що серце зупиняється протягом 10-20 секунд.
184. Pilot living "her dream" killed in crash after skydivers jump from plane near Niagara Falls. / Пілот, яка жила "своєю мрією", загинула у катастрофі після того, як парашутисти катапультиувалися з літака біля Ніагарського водоспаду.
185. Military jet goes down near Albuquerque airport; pilot hospitalized. / Військовий літак впав біля аеропорту Альбукерке; пілот госпіталізований.
186. The introduction of renewable energy sources served as a catalyst for innovation in the power industry. / Впровадження відновлюваних джерел енергії стало причиною інновацій в електроенергетиці.

187. The lawyer prepared a detailed argument to prove that the accident was a tort, seeking compensation for the injuries sustained. / Адвокат підготував детальну аргументацію, щоб довести, що аварія була правопорушенням, вимагаючи компенсації за завдані травми.

188. In 2008 UN has proposed a world conference on food supplies. / У 2008 році ООН запропонувала скликати всесвітню конференцію з питань забезпечення людства продовольчими ресурсами.

189. Brainstorming — колективне обговорення для генерації ідей;

190. Time management — управління часом для ефективного виконання завдань

191. Outsourcing — передача частини внутрішніх функцій компанії на виконання зовнішнім підрядникам

192. Human resources — система управління працівниками або людськими ресурсами в організації

193. The agreement signed by G – 7 provided just and equited relations for these countries. / Угода, підписана, «Великою сімкою», забезпечила справедливі відносини між цими країнами.

194. The bill of Communist Party was rejected and repudiated. / Законопроект Комуністичної партії було відхилено.

195. This is a regular and normal session of General Assembly. / Це звичайна сесія Генеральної Асамблеї.

196. The UN is the main legal body that acts as a check on sovereignty. / ООН – головний законний орган, який контролює суверенність (держав).

197. The Ukrainian Government - уряд України.

198. Lately, the U. S. Congress funded program to establish a network of new station for ground-based missiles in Europe. / Нещодавно Конгрес США профінансував програму створення в Європі мережі нових баз для розміщення ракет наземного базування.

199. class struggle – класова боротьба;

200. coalition government – коаліційний уряд;

201. policy line – політична лінія;

- 202. local authority – місцева влада;
- 203. state system – державна система;
- 204. world supremacy – світове панування.
- 205. Those people's deputies voting by hands present the OU – PSD – bloc.
/ Оті народні депутати, що голосують руками, представляють блок «Наша Україна – Народна самооборона».
- 206. Flight crew briefing — Брифінг екіпажу;
- 207. Landing gear extension — Випуск шасі;
- 208. Air traffic control — Диспетчерська служба;
- 209. Flight deck door — Двері кабіни пілотів;
- 210. Engine failure detection — Виявлення відмови двигуна.
- 211. School for international training – Інститут міжнародної підготовки;
- 212. University of Technology doctoral programme – Програма підготовки докторів наук Технологічного університету;
- 213. Council of economic advisers – Рада наукових консультантів;
- 214. Neurosciences research programme colloquium – Колоквіум програми нейрологічних досліджень;
- 215. International potato center – Міжнародний центр картоплі;
- 216. Free university – Вільний університет;
- 217. University College – Університетський коледж;
- 218. International Association for semiotic studies – Міжнародна асоціація семіотичних досліджень.
- 219. Intelligent systems – Інтеліджент Системз (компанія);
- 220. Merx international – Меркс Інтернешнл (компанія);
- 221. Apple computers – Епл Комп'ютерз (компанія);
- 222. Journal of applied mathematics – «Джорнел оф еплайд математикс» (журнал);
- 223. Sociology of language – «Сошиолоджи оф ленгвідж» (журнал).
- 224. University of Vienna – Віденьський університет;
- 225. Simon Fraser University – університет ім. Саймона Фрейзера;

226. University of Missouri-St. Louis – університет штату Міссурі у м. Сент-Луїс;
227. Department of TV-Radio at Ithaca College in NYC state – кафедра радіомовлення і телебачення коледжу м. Ітака (штат Нью-Йорк);
228. Eastern Montana college – коледж східної Монтани;
229. Middlesex County college – коледж графства Міддлсекс;
230. The University of Oregon school of journalism – Інститут журналістики університету штату Орегон.
231. University of Toledo – університет міста Толедо
232. University of Texas – університет штату Техас
233. University of California – Каліфорнійський університет
234. University of Birmingham – Бірмінгемський університет
235. University of Sydney – Сіднейський університет
236. University of Massachusetts Amherst – університет штату Масачусеттс у м. Амгерст
237. William Jewell College – коледж ім. Вільяма Джуелла
238. John Gopkins University – університет ім. Джона Гопкінса
239. John Brown University – університет Джона Брауна (університет «Джон Браун»)
240. Назви факультетів, кафедр, лабораторій тощо перекладаються:
241. Department of history – історичний факультет
242. Jet Propulsion Laboratory – лабораторія реактивного руху
243. Geophysics laboratory – геофізична лабораторія
244. Biology department – кафедра біології
245. Hull – Гуль,
246. Walter – Вальтер,
247. Worchester – Ворчестер,
248. Hudson – Гудзон.
249. Brighton – Брайтон
250. New York – Нью-Йорк
251. management - менеджмент

252. emitter - емітер
253. periscope - перископ
254. perforator - перфоратор
255. piperitone - піперитон
256. Physical review – «Фізикл рев'ю»;
257. Language – «Ленгвідж»;
258. International Journal of macromolecular chemistry – «Інтернешнл джорнал оф макромолек'юлар кемістрі»;
259. Journal of applied mathematics – «Джорнал оф епплайд математікс»;
260. Spectroscopy and optics – «Спектроскопі енд оптікс»;
261. Semiotica – «Семіотіка»;
262. European polymer journal – «Юропіен полімер джорнал»;
263. Physics letters – «Фізікс леттерс».
264. Chemical abstracts – «Кемікал абстрактс» («Хімічний реферативний журнал»);
265. Solid-state physics – «Солід стейт фізікс» («Фізика твердого тіла»);
266. International affairs – «Інтернешнл афферс» («Міжнародні справи»);
267. Journal of sociology – «Джорнал оф сошиолоджи» («Соціологічний журнал»).
268. International Journal of marine law – «Інтернешнл джорнел оф марін ло» («Міжнародний журнал з морського права»);
269. Biological abstracts – «Байолоджикал ебстректс» («Реферати праць з біології»);
270. Child psychology – «Чайлд сайкологджи» («Дитяча психологія»).
271. institute of biochemistry – Інститут біохімії
272. car development centre – Центр розробки автомобілів
273. endeavour Research Institute – Науково-дослідницький інститут «Ендевор»
274. the gauss laboratory – лабораторія ім. Гауса
275. Institute of theoretical physics – Інститут теоретичної фізики;

276. National anthropological research centre – Національний антропологічний дослідницький центр
277. International peace institute – Інститут з досліджень міжнародного миру;
278. Institute of oriental studies – Інститут сходознавства.
279. M. Planck institute – Інститут ім. М. Планка;
280. Bertran Russell centre – Дослідницький центр ім. Бертрана Рассела.
281. Умовний елемент у назві не перекладається, а транскодується:
282. Freedomways institute – Інститут «Фрідомвейз»;
283. Alert research corporation – Науково-дослідна корпорація Алерт.
284. Dou Chemical – (концерн) Доу кемікал;
285. General Motors – (корпорація) Дженерал моторс;
286. Harris Paint Company – (компанія) Гарріс Пейнт Компані;
287. Sony Corporation – Соні корпорейшн.
288. Техасо – нафтовидобувна компанія Тексако;
289. General Electric – електротехнічна корпорація Дженерал електрик;
290. White Manufacturers Ltd. – компанія Вайт мануфекчерерз лтд.;
291. Stanson&Brothers – фірма Стенсон енд бразерс.
292. CHC Ltd. – Сі-Ейч-Сі Лімітед;
293. GMN – компанія Джи-Ем-Ен;
294. IK Marketing – компанія Ай-Кей Маркетинг.
295. International Society of General Research – Міжнародне товариство фундаментальних досліджень;
296. American Association of Electrical Engineers – Американська асоціація електротехніки (або: ... електротехніків).
297. Global Security Association – Асоціація дослідників глобальної безпеки;
298. International Non-Government Organization – Міжнародна організація неурядових організацій.
299. Italian National Science Foundation – Італійська національна наукова фундація;

300. US National Science Foundation – Національна наукова фундація США;
301. Spanish National Foundation for Scientific Research – Іспанський національний фонд наукових досліджень.
302. Red Sea – Червоне море
303. Pacific Ocean – Тихий океан
304. The United Kingdom – З'єднане Королівство
305. Department of Technology – технологічний факультет
306. the English Channel – Ла-Манш.
307. North Dakota – Північна Дакота
308. Admiralty Islands – Адміралтейські острови
309. Strait of Gibraltar – Гібралтарська протока (або: протока Гібралтар)
310. William the Conqueror – Вільгельм-завойовник
311. Black Island – Блек-Айленд (місто у США)
312. Rock Springs – Рок-Спрингс (місто в Австралії)
313. Carson City – Карсон-Сіті
314. Kansas City – Канзас-Сіті
315. Rocky Mountain – гора Рокі-Маунтин
316. the Grand River – ріка Гранд-Рівер
317. Bull Lake – озеро Булл-Лейк
318. Firth of Clyde – затока Ферт-оф-Клайд
319. the Standard Oil – нафтова компанія Стандарт Ойл
320. marblite - "марбліт" (мармуровидне скло)
321. Toyota - "Тойота"
322. Tetra Pack - "тетрапак" (термозварювана картонна пачка у формі тетраедра для молока, соків тощо)
323. Quick-Rotan - "прилад для керування швацькою операцією"
324. Navstar (від navigation by stars) – Навстар (глобальна система космічної навігації)

325. Winterm (від Windows terminal) – термінал "Вінтерм" для роботи з прикладними програмами для операційної системи Windows та з глобальною мережею Internet"

326. Orbitest machine – машина Орбітест (для випробовування якості сталевих труб)

327. HP 600 Deskjet printer – струменевий принтер HP 600

328. Іноді фірмова назва утворюється від фрази, наприклад:

329. bag-o-matic (від bag of automatic formation) – бегоматик (форматор-вулкані-затор шин)

330. Tripol ammonia cycle – амоній-катіонування за методом «Тріпол»

331. cellophane – целофан

332. plexiglass – плексиглас

333. aspirin – аспірин

334. alnico – алніко (магнітний сплав алюмінію, нікелю та кобальту)

335. Polaroid – Полароїд (фотоапарат)

336. nylon – нейлон

337. Fortran – фортран

338. Coca-Cola – кока-кола

339. Panadol – панадол

340. Ford Taurus – Форд-Таурус

341. Concord – Конкорд

342. Pentium – Пентіум

343. fiberglass – фіберглас

344. Dicryl – фотополімерний матеріал «Дікрил», або «Дікрил» (фото-полімерний матеріал)

345. Pyrex – боросилікатне скло пірекс

346. tergal – тергал (поліефірне волокно)

347. Naviglade – курсовий і глісадний приймачі системи посадки з радіомаяком «Навіглейд»

348. Autodin – автоматична цифрова мережа зв'язку Автодін

349. Triton X-110 – Тритон X-100 (нейтральний детергент)

350. Panasonic KF-2016 fax – факсовий апарат Панасонік KF-2016
351. Ohnell – підвісний замкнутий транспортер
352. Technamation – стереодрук
353. Variac – варіак (або «регульований (авто)трансформатор» чи «регульований трансформатор Варіак»)
354. Thiokol – тіоколовий герметик
355. One of the many advanced equipments is a Type 1170 Soniclean surgical instrument cleaner. / Одним з таких сучасних приладів є стерилізатор хірургічних інструментів Type 1170 Soniclean.
356. Windows NT 5.0 nears second beta with more performance features. / Скоро починається тестування поліпшеної бета-версії ОС Windows NT 5.0.
357. Henderson - Гендерсон
358. William - Вільям
359. Roger - Роджер
360. Booth – Бут
361. Crothers – Крозерс
362. Knowles - Ноулз
363. Hope – Гоуп
364. Lancing - Лансінг
365. Pattrey - Паттрі
366. Liza - Лайза
367. Thomas – Томас
368. Smith – Сміт
369. Johnson – Джонсон
370. Edward – Едвард
371. Catherine – Кетрін
372. Harrison – Гаррісон
373. Phillips – Філіпс
374. Stewart – Стюарт
375. Remarks on the Foundations of Mathematics – Зауваги щодо основ математики

- 376. A Course in Social Anthropology – Курс соціальної антропології
- 377. Principles of Economic Analysis – Принципи економічного аналізу
- 378. Advances in Polymer Science – Досягнення полімерної науки
- 379. Irrationality: An Evolutionary Outlook – Ірраціональність з погляду Теорії еволюції
- 380. Theory and Data in Social Sciences – Теорія та емпіричний матеріал у суспільних науках
- 381. Redefining Evolution: A Variational Approach – Нове розуміння еволюції: варіаційний підхід
- 382. Extending Darwinism: Perspectives from the Physical Sciences – Розширення дарвінізму: погляди з точки зору фізичних наук
- 383. Reducing Self-Interest and Improving the Reliance of Economic Research – Зменшення корисливості та підвищення надійності економічних досліджень
- 384. Expanding the Circle: Some Moral Implications of the Relativity Theory – Розширення кола: Моральні імплікації теорії відносності
- 385. Interpreting the Philosophy of Science – Інтерпретація філософії науки
- 386. Transforming Social Theory – Трансформація соціальної теорії
- 387. Hear the Light – Почути світло
- 388. Stop the Futile Discussion – Припинити безплідну дискусію
- 389. study - дослідження
- 390. foundations або fundamentals - основи
- 391. elements - основи, начала
- 392. guide - довідник або керівництво
- 393. introduction - вступ
- 394. note - зауваження, заувага
- 395. issue - питання, проблема
- 396. case - справа, приклад
- 397. reader - хрестоматія
- 398. textbook - підручник

- 399. handbook - довідник або посібник
- 400. contribution - внесок, досягнення
- 401. direction - напрямок
- 402. paper - праця, стаття
- 403. A Study of Cognition – Дослідження пізнання
- 404. An Experimental Study of the Effects of Space Wars –
Експериментальне дослідження наслідків космічних війн
- 405. Elements of Symbolic Logic – Основи символічної логіки
- 406. Principles of Research – Принципи наукових досліджень
- 407. Essentials of Demography – Короткий курс демографії
- 408. Papers from the Fourth Regional Meeting of American Philosophical
Society in Chicago – Матеріали 4 регіонального засідання Американського
філософського товариства (Чикаго)
- 409. Selected Papers of B. Traddie – Вибрані праці Б.Треддла
- 410. Explorations in Global Theories – Дослідження глобальних теорій
- 411. Handbook of Paleolithic Typology – Довідник з палеолітичної
типології
- 412. Reader in Culture Change – Хрестоматія із змін в культурі
- 413. A Practical Guide to Arrest and Detention – Практичне керівництво з
арешту і затримання
- 414. Administrative Law Textbook – Підручник з адміністративного
права
- 415. Basic Electronics for Scientists – Основи електроніки для науковців
- 416. Basic Physics for Schools – Основи фізики для школярів
- 417. New Analysis in Social Classes – Нове в аналізі суспільних класів
- 418. More about Local Constraints – Ще про локальні обмеження
- 419. Recent Contributions to the Theory of Knowledge – Нове у теорії
знань
- 420. New Ways of Analyzing International Relations – Нові підходи в
аналізі міжнародних відносин

421. As You Sow: Three Studies in the Social Consequences of Agribusiness
– Як посієш...: Три дослідження з суспільних наслідків агробізнесу
422. The Anatomy of the Aeroplane – Анатомія літака
423. The Roots of American Bureaucracy – Витоки американської бюрократії
424. New Horizons in Physics: A Festschrift in Honor of Professor V.A. Chaterjee – Нові перспективи у фізиці: Ювілейна збірка на честь професора В.А.Чатерджі
425. A Festschrift for O. Stenson – О.Стенсону: Ювілейна збірка
426. Agricola Georgius, De re metallica – Агрікола Георгій. Про метали.
427. Model B - Двомісний спортивний біплан, з двигуном Wright у 35 к.с.
428. Model B-1 - Варіант цивільного гідролітака з двома сталевими та алюмінієвими поплавками.
429. Model B-2 - Варіант цивільного гідролітака з одним поплавком.
430. Model EX - Ця модифікована Model B стала першим літаком, який перетнув територію США.
431. Model F - Ліцензійна версія компанії Burgess.
432. Model G - Непобудована версія компанії Burgess.
433. Model G Aeroboat - Два літаки, побудовані для ВМС США в 1913 і 1914 роках, подібні до Model F, і позначені АН-19.
434. Standard H-2 - Стендарт Н-2
435. Curtiss JN-4 - «Кертіс» JN-4
436. Vought VE-7 — американський біплан, побудований у 1917 році
437. Hewitt-Sperry Automatic Airplane - Автоматичний літак Г'юїтта-Спéррі
438. Fokker D.VII — одномісний легкий винищувач
439. Curtiss Falcon - сокіл
440. Northrop A-17 - «Нортроп» А-17
441. Martin B-10 - «Мартин В-10»

442. Vultee V-11— американський легкий бомбардувальник/штурмовик часів Другої світової війни
443. Douglas A-20 Havoc - Дуглас А-20 «Хевок»
444. Martin Maryland - Мартин Меріленд (американський двомоторний легкий бомбардувальник виробництва компанії Martin)
445. Martin Baltimore - «Мартин Балтимор» (американський двомоторний легкий бомбардувальник-розвідувальний літак)
446. Douglas SBD Dauntless - Дуглас SBD «Донтлес»
447. Douglas A-26 Invader - Дуглас А-26 Інвейдер
448. Vultee A-31 Vengeance - Волті А-31 «Вендженс»
449. "Міксмастер" - Mixmaster (ХВ-42)
450. Martin B-10 - «Мартин В-10»
451. Boeing B-17 Flying Fortress - Боїнг В-17 «Летюча фортеця»
452. Douglas B-18 Bolo - Дуглас В-18 «Боло»
453. Douglas B-23 Dragon - Дуглас В-23 Дрегон
454. Consolidated B-24 Liberator - Консолідейтед В-24 «Ліберейтор» («Визволитель»)
455. North American B-25 Mitchell - Норт Амерікен В-25 Мітчелл
456. Martin B-26 Marauder - Мартин В-26 «Мародер»
457. Douglas A-26 Invader - Дуглас А-26 Інвейдер
458. Boeing B-29 Superfortress — стратегічний бомбардувальник США, розроблений на початку 1940-х років
459. Consolidated B-32 Dominator - Консолідейтед В-32 «Домінейтор»
460. Lockheed Ventura - Локхід Вентура
461. Convair B-36 Peacemaker (Конвер В-36) — перший у світі бомбардувальник з міжконтинентальною дальністю польоту. Країна виробник — США. Неофіційна назва — «Миротворець»
462. Boeing B-47 Stratojet - Боїнг В-47 «Стратоджет»
463. Martin B-57 Canberra - Мартін В-57 «Канберра»
464. Convair B-58 Hustler - Конвер В-58 «Гастлер»

465. GAM-63 «Раскл» (GAM-63 RASCAL) — перша американська стратегічна крилата ракета з ядерною бойовою частиною.
466. Douglas B-66 Destroyer - Дуглас В-66 «Дестро́єр»
467. North American XB-70 Valkyrie[a] — американський високошвидкісний та висотний бомбардувальник
468. Lockheed SR-71 Blackbird - Локгід SR-71 «Блэкберд»
469. Ford Trimotor (Форд Трімотор) на прізвисько Tin Goose (англ. Бляшаний Гусак)
470. Lockheed Vega — легкий транспортний літак розроблений компанією Lockheed Corporation у 1927 році
471. Douglas DC-2 - Дуглас DC-2
472. Messerschmitt Bf 108 Taifun - Мессершмітт Bf 108 «Тайфун»
473. Curtiss-Wright C-46 Commando - Къртіс-Райт C-46 «Коммáндо»
474. Douglas C-47 Skytrain - Дуглас C-47 «Скайтрейн»
475. Douglas B-18 Bolo - Дуглас В-18 «Бóло»
476. Локхид Хадсон (англ. Lockheed Hudson), також А-28/А-29/АТ-18 — американський військовий літак далекої дії, як використовувався переважно як легкий бомбардувальник або як літак-розвідник
477. Junkers Ju.52/3m - Юнкерс Ю-52
478. Cessna 165 Airmaster - «Сессна-165 Airmaster»
479. Boeing 314 Clipper — американський дальній пасажирський летючий човен
480. ХС-99 — американський військово-транспортний літак.
481. Grumman F3F
482. Consolidated B-24 Liberator - Консолідейтед В-24 «Лібере́йтор» («Визволи́тель»)
483. Fairchild C-119 Flying Boxcar - «Фейрчайлд» C-119 «Флаїнг Бокскар»
484. C-130 Hercules - «Геркулес»
485. Boeing KC-135 Stratotanker - Боїнг КС-135 «Стратотанкер»
486. Lockheed C-141 Starlifter - Локгід С-141 «Старліфтер»

- 487. PZL M28
- 488. Dornier 328 — турбогвинтовий приміський авіалайнер
- 489. Stinson L-1 Vigilant - «Стінсон» L-1 «Віджілент»
- 490. Cessna O-1 Bird Dog — літак зв'язку та спостереження
- 491. de Havilland Canada DHC-2 Beaver — одномоторний легкий багатоцільовий літак короткого зльоту і посадки
- 492. Boeing P-26 Peashooter - Боїнг Р-26 Пішутер
- 493. Seversky P-35 - Сєверський Р-35
- 494. Curtiss P-36 Hawk («Яструб») — американський винищувач, створений в 1930-х роках фірмою Curtiss
- 495. Lockheed P-38 Lightning («Блискавка») — американський важкий винищувач і літак-розвідник
- 496. Bell P-39 Airacobra - Белл Р-39 Аерокобра
- 497. Curtiss P-40 Warhawk — одномоторний, одномісний, суцільнометалевий винищувач і штурмовик часів Другої світової війни
- 498. Republic P-43 Lancer — американський винищувач часів Другої світової війни
- 499. Republic P-47 Thunderbolt - Репаблік П-47 «Тандерболт» («Кульова блискавка»)
- 500. North American P-51 Mustang - Р-51 Мустанг
- 501. Bell P-59 Airacomet - Bell P-59A «Ейркомет»
- 502. Northrop P-61 Black Widow - «Нортроп» Р-61 «Блек Відоу»
- 503. Bell P-63 Kingcobra - Белл Р-63 Кінгкобра
- 504. Vultee P-66 Vanguard— американський винищувач часів Другої світової війни